

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขารัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
(Drinking Behavior)

ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Drinking Motives)

ตอนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Outcome Expectancies)

ตอนที่ 4 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking)

ตอนที่ 1 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความหมายของพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในกลุ่มนักศึกษาเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย ทรัพย์สิน และสังคม นักจิตวิทยาและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ความสำคัญ และความสนใจต่อกับแนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการดื่ม ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มไว้มากมาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ชฎิล สมรภูมิ และศรีวรรณ มีคุณ (2553) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึงการกระทำของนักเรียนวัยรุ่นต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่แสดงออกมาในรูปแบบของระดับปัญหาของการดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ และสังคมแบ่งเป็นแบบเสียงต่ำ แบบเสียงสูง แบบอันตราย และแบบติด

ดุขฎี แสงดำ (2552) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึงการกระทำหรือการปฏิบัติของวัยรุ่นเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะของการกระทำเป็นประจำบ่อย ๆ เป็นบางครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย

ปรียาพร ศุภพร พัฒนานุสรณ์ สถาพรวงศ์ และ รังสรรค์ โฉมยา. (2550) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกในการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทุกชนิด โดยพิจารณาจากความถี่ของการดื่ม ช่วงเวลาที่ดื่ม โอกาสในการดื่ม กลุ่มบุคคลที่ร่วมดื่มด้วย อาการเมาและระดับของการเมาหลังการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สิทธิพงศ์ วัฒนานนทสกุล (2552) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการดื่มสุรา หมายถึง ความถี่ ปริมาณการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ รวมทั้งความถี่ของการเมา/ไม่มีสติ เนื่องมาจากการดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ ของนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษา ในระยะ 1 ปี ที่ผ่านมา

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หมายถึง การกระทำของนักศึกษาต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่แสดงออกมาในลักษณะของปริมาณ ความถี่และระดับปัญหาของการดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามปกติได้ แบ่งออกเป็น 4 แบบได้แก่ พฤติกรรมการดื่มแบบเสี่ยงต่ำ แบบเสี่ยงสูง แบบอันตราย และพฤติกรรมการดื่มแบบติด

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีมาแต่ช้านาน ซึ่งถูกกำหนดโดยสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ บุคคลจะเลียนแบบที่จะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ ดังนั้น ยิ่งพฤติกรรมใดที่สังคมมีการให้ความหมาย ให้คุณค่าสูง บุคคลก็จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ มากขึ้น พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็เช่นกัน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในยุคปัจจุบัน มีการดื่มในหลายโอกาส ประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก็มีหลากหลายตามความหมาย ที่สังคม ให้ความสำคัญกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีดังนี้ (ชฎิล สมรภูมิ และ ศรีวรรณ มีคุณ, 2553)

1. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกจัดให้มีสถานภาพเทียบเท่ากับน้ำ น้ำผลไม้ และ น้ำอัดลม เห็นได้จากการได้ชื่อว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ Beverage หรือเครื่องดื่มประเภทหนึ่ง การให้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในลักษณะนี้แสดงให้เห็นถึงการคลี่คลายจากความหมายเดิม ที่สังคมให้อย่างเข้มงวดอย่างมาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นสิ่งปกติทั่ว ๆ ไปที่สามารถดื่มประกอบมื้ออาหารได้ แม้สังคมจะมีเกณฑ์ว่า ควรบริโภคอาหารประเภทใดในแต่ละมื้อ แต่เกณฑ์นี้ ก็ไม่เคร่งครัดนัก ในทำนองเดียวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งเมื่อให้ ความหมายว่า “เครื่องดื่ม” ก็สามารถดื่มได้ในสถานการณ์ทั่ว ๆ ไป

2. การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสัญลักษณ์ของการเลื่อนสถานภาพ กล่าวคือ เมื่อเด็กมีการเติบโตถึงช่วงหนึ่งก็จะมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเกิดความเชื่อว่าพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมของผู้ใหญ่เมื่อเขาบริโภคได้ก็มีความหมายว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว ความเชื่อที่ว่านี้จะรวมไปถึงความต้องการที่จะแสดงออกของความรับผิดชอบ และอิสระจากการดูแลของผู้ปกครอง การใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสัญลักษณ์เช่นนี้แต่เดิมมักปรากฏในเพศชาย แต่ปัจจุบัน มีการพบแนวโน้มที่สูงขึ้นในกลุ่มเพศหญิงด้วยลักษณะที่มีการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสัญลักษณ์

ของการเลื่อนสถานภาพยังมีอีกประเภทหนึ่งก็คือ การใช้เครื่องตีแมลงกอล เพื่อเลื่อนสถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจของบุคคล การใช้ในลักษณะนี้จะสืบเนื่องมาจากแนวคิดที่เชื่อมเครื่องตีแมลงกอลกับความทันสมัยและชนชั้นทางสังคมในยุคก่อน ปัจจุบันการตีแมลงกอลบางชนิดจะหมายถึงการเป็นสมาชิกของชนชั้นใดในสังคม เช่น สุราชาวเป็นสุราของชนชั้นล่าง ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ แต่สุราต่างประเทศเป็นสุราของชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลางที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ดี ในขณะที่ถ้าเป็น “ไวน์” จะหมายถึงเครื่องตีแมลงกอล ชนชั้นสูงและผู้ที่ฐานะทางเศรษฐกิจดี

3. เครื่องตีแมลงกอล เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเพศชาย เครื่องตีแมลงกอลมักถูกกำหนดให้เป็นของเพศชาย การตีแมลงกอลในสถานที่ต่าง ๆ กับกลุ่มเพื่อนของเพศชายไม่ว่าจะโสดหรือมีครอบครัวแล้วก็มีนัยของความเป็นอิสระจากอำนาจของครอบครัวเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีการแบ่งประเภทของเครื่องตีแมลงกอลว่า เครื่องตีแมลงกอลประเภทนั้น ๆ ควรเป็นของเพศใด เช่น บรันดีเป็นเครื่องตีแมลงกอลของเพศชาย ในขณะที่เครื่องตีแมลงกอลที่มีรสหวาน มีระดับแอลกอฮอล์ต่ำกว่าจะเป็นของเพศหญิง เป็นต้น

4. การใช้เครื่องตีแมลงกอล เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความเท่าเทียมกันระหว่างเพศพบว่า ในอดีตสังคมส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วยกับการที่ผู้หญิงตีแมลงกอล ความเชื่อและค่านิยมของสังคมเชื่อว่าผู้หญิงต้องเป็นกุลสตรี ไม่ตีแมลงกอลต่าง ๆ หากผู้หญิงคนใดตีแมลงกอล ถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี ไม่เรียบร้อย ขาดคุณสมบัติของการเป็นกุลสตรี ผู้ชายจึงได้รับการยอมรับจากสังคมในการตีแมลงกอลมากกว่าเพศหญิง การตีแมลงกอลจึงเป็นสัญลักษณ์ของเพศชาย แต่ในปัจจุบันความคิดหรือความเชื่อดังกล่าวได้เปลี่ยนไป ปัจจุบัน เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะตีแมลงกอลมากขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเท่าเทียมที่เพศหญิงที่สามารถทำได้เหมือนอย่างเพศชาย

5. การใช้เครื่องตีแมลงกอลเพื่อสื่อความสัมพันธ์ทางสังคมและความสำเร็จทางธุรกิจ การงาน ความหมายของเครื่องตีแมลงกอล ในลักษณะนี้ปรากฏให้เห็นชัดเจนในยุคปัจจุบันมากกว่ายุคก่อน การตีแมลงกอลร่วมกันมีความหมายถึงความเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมเดียวกัน หมายถึงระดับความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน รวมถึงการแสดงความสัมพันธ์อย่างจริงจังต่อกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเครื่องตีแมลงกอลถูกใช้เป็นวิธีการดำเนินธุรกิจ เช่น การเจรจาต่อรองหรือการพิจารณาเรื่องสำคัญทางธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการด้วย การตีแมลงกอลถูกให้ความหมายโดยนัยว่า ต้องมีผู้ร่วมตี เป็นเรื่องของพฤติกรรมร่วมของบุคคล การตีตามลำพังถูกสังคมให้ความหมายว่า ผิดปกติ ดังนั้นการตีแมลงกอลจึงเป็นความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมได้ ซึ่งในบางวัฒนธรรม หากบุคคลปฏิเสธไม่ตีแมลงกอลที่มีผู้หยิบยื่นให้ ก็จะมีผลถึงการปฏิเสธความสัมพันธ์ต่อกัน

6. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กลายเป็นสิ่งบำรุงสุขภาพ เมื่อเทียบกับยุคก่อน ๆ ซึ่งเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่อยู่ในชั่วลบ แต่ปัจจุบันมีการค้นพบว่าไวน์สามารถป้องกันโรคหัวใจได้ และมีการใช้ไวน์ เพื่อช่วยให้เส้นเลือดขยายตัวในผู้ป่วยความดันโลหิตสูงช่วยในการขับปัสสาวะเหล่านี้ เป็นการนำเสนอภาพของไวน์ในชั่วบวก คุณลักษณะอันนี้ของไวน์จะเชื่อกันในหลายวัฒนธรรม การให้ความหมายในลักษณะนี้ทำให้เกิดความชอบธรรมในการดื่มมากขึ้น รวมทั้งทำให้มีปริมาณการดื่มไวน์มากขึ้น

อย่างไรก็ดี แม้สังคมจะมีการให้ความหมายและเปิดโอกาสให้มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ง่ายขึ้น แต่สุดท้ายสังคมก็มีการกำหนดระหว่างพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ปกติ หรือไม่ปกติ เช่น ใช้เกณฑ์ความถี่ในการดื่ม ปริมาณการดื่ม และจำนวนคนที่ร่วมดื่ม ตลอดจนการควบคุมพฤติกรรมของตนเองระหว่างดื่มและหลังการดื่ม พฤติกรรมดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (ชฎิล สมรภูมิ และ ศรีวรรณ มีคุณ, 2553) ปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติและทั่วโลกแล้วว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคและปัญหาสุขภาพของนักศึกษาในวัยนี้จะเพิ่มมากขึ้น การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และการดำรงชีวิตของนักศึกษาอย่างมากมาย ทั้งยังทำให้เกิดอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เช่น พฤติกรรมเมาแล้วขับ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ป้องกัน การยกพวกตีกัน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แทบทั้งสิ้น (สมพร สิทธิสงคราม และคณะ, 2551)

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษานั้นยากที่จะเข้าใจได้ เพราะนักศึกษากลือได้ว่าอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายซึ่งเป็นวัยที่มีพัฒนาการบางอย่างเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่แน่นอน ส่วนใหญ่ซับซ้อนเข้าใจได้ยากทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่าวัยนี้เป็นระยะเวลาที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นวัยที่เชื่อมต่อระหว่างวัยรุ่นตอนปลายกับวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เป็นช่วงชีวิตที่กำลังพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างสูง การเปลี่ยนแปลงทางกายและทางจิตใจของวัยรุ่นจะส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน เพราะกำลังอยู่ในช่วงเวลาที่ยืดหยุ่น ดังนั้นพฤติกรรมของวัยรุ่นจึงเป็นลักษณะเฉพาะของวัยรุ่นออกมามีทั้งพฤติกรรมที่เป็นปกติ และเป็นปัญหาของวัยรุ่น (สมพร สิทธิสงคราม และคณะ, 2551)

พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นนั้น วิไลรัตน์ ปรีดายุทธนา (2550) ได้สรุปไว้ดังนี้

ความอยากรู้อยากลอง ความอยากรู้อยากลองมักเกิดขึ้นกับเยาวชนซึ่งอยู่ระหว่าง 13 ถึง 20 ปี คนที่อยู่ในวัยดังกล่าวมีความเจริญเติบโตทางร่างกายอย่างรวดเร็ว จากวัยเด็กกลายเป็นวัยผู้ใหญ่ คนในวัยนี้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลองในทุกสิ่งทุกอย่างมากกว่าวัยอื่น ๆ

ทดลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่ออยากรู้ถึงรสชาติว่า เป็นอย่างไรและเมื่อดื่มเป็นระยะเวลาานเข้า ก็เลยทำให้เกิดอาการติดแอลกอฮอล์

1) ดื่มเพื่อรักษาโรคร้ายไข้เจ็บและความผิดหวัง มียาบางชนิดต้องผสมกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในระยะเวลาของการใช้ยาก็จะเจริญอาหาร แต่เมื่อยาที่ผสมกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นระยะเวลาาน ก็เกิดอาการเสพติดขึ้นและต้องดื่มเป็นประจำ ร่างกายที่อ่อนแออยู่แล้วเมื่อติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกก็อาจมีโรคแทรกซ้อนได้ นอกจากโรคทางกายแล้วความกลัดกลุ้มผัดหวัง ยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใช้เพื่อลืมนความกลัดกลุ้มใจนั้น

2) ดื่มโดยเห็นว่าเป็นค่านิยมของสังคม ค่านิยมคือสิ่งที่คนส่วนมากยกย่องแสวงหาอยากมีอยากเป็น เช่น ความรู้ การมีทรัพย์สิน มีตำแหน่ง การมีเกียรติ หรือความเป็นผู้ดี เป็นต้น ดังนั้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีผู้เข้าใจกันว่าเป็นค่านิยมของสังคมไปแล้ว

3) เยาวชนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเข้าใจว่า สังคมของผู้ใหญ่เขาทำกันเนื่องจากตนมีร่างกายเป็นผู้ใหญ่แล้ว ก็อยากเลียนแบบให้เหมือนกิจกรรมที่ผู้ใหญ่ทำกันก็เลยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ถึงแม้จะเกิดความระคายเคืองในหลอดอาหาร และเมื่อดื่มบ่อย ๆ ก็เลยติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4) ผู้ใหญ่ก็อยากลอกเลียนแบบสังคมชั้นสูง เพราะเข้าใจว่าสังคมผู้ดีชั้นสูงนั้นจะต้องมีการสังสรรค์กันด้วยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสิ่งเสพติดชนิดหนึ่งและเป็นอบายมุขอีกด้วย ดังนั้นการสังสรรค์ด้วยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงไม่ใช่ลักษณะของสังคมผู้ดีที่เหมาะสม

5) คนบางกลุ่มชอบทำตัวเลียนแบบชาวต่างประเทศ เมื่ออ่านเจอในตำราเรื่องการจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ต่าง ๆ แต่ละงานมีวิธีผสมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเครื่องดื่มจึงเอาอย่างบ้าง

6) ความเข้าใจผิด คิดว่าเป็นค่านิยมคือ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วทำให้สมองแจ่มใส เขียนกาพย์กลอน หรือหนังสือได้ดี เช่น สุทรภู่ หรือคนอื่น ๆ อันที่จริงแล้วบุคคลเหล่านี้ เวลาที่แต่งหนังสือไม่ได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

7) ตัวอย่างจากสื่อ ได้แก่ ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบ เพราะว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่ดีและเป็นค่านิยมที่ถูกต้องจะเห็นได้ว่าสาเหตุของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ส่วนใหญ่เนื่องมาจากตัวของผู้ที่ดื่มเอง ซึ่งได้แก่ สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความอยากรลอง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ในการที่อยากจะลองหรือเผชิญกับสิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะในวัยที่ความรู้สึกอยากรลองเป็นเรื่องที่ทำหาย ตื่นเต้น สนุกสนาน เช่น ในวัยรุ่นกลุ่มเพื่อนหลายคนไม่กล้าที่จะปฏิเสธ เมื่อถูกเพื่อนชวนให้ดื่มแอลกอฮอล์ หรือบางคน มีทัศนคติว่า การดื่ม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับกลุ่มเพื่อน หมายถึงการรักพวกพ้องเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและการเพิ่มความสุขสนาน

สังคมและวัฒนธรรม สังคมปัจจุบันมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาจะเห็นได้ว่า งานสังสรรค์ งานเลี้ยง งานฉลอง และงานประเพณีต่าง ๆ แทบทุกงานจะต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบด้วยเสมอ ทำให้ผู้ที่เติบโตในสังคมลักษณะนี้มองว่า การดื่มเป็นเรื่องธรรมดา

ความเชื่อ เมื่อใดคนเรามีความเชื่อว่า สิ่งที่ตนเองกำลังกระทำไม่เป็นอันตรายต่อตนเอง และสามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ เมื่อนั้นจะยังทำให้ความกังวลใจหรือความกลัวที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ ลดน้อยลง และทัศนคตินี้ไปสอดคล้องกับความเชื่อที่มีต่อ แอลกอฮอล์ โดยช้านานมาแล้ว คนมักจะเชื่อ ในสรรพคุณของยาตองเหล้า และเชื่อว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเครื่องดื่มหรือประเภทดีกรีอ่อน ๆ คงไม่น่าจะเป็นปัญหากับตนเอง

กระแสของสื่อโฆษณา ปัจจุบันนี้สื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนอย่างมากและในเรื่องที่เกี่ยวกับแอลกอฮอล์จะเห็นว่า มีการแข่งขันทางการค้ากันสูงมาก โฆษณาที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอยู่มากมาย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ของบริษัทผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จะต้องพยายามสร้างสื่อโฆษณาขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกอยากลอง และรู้สึกว่า การบริโภคแอลกอฮอล์นั้นเป็นเรื่องที่ดีงาม หรือเป็นเรื่องที่ผู้ชายควรจะต้องลอง เพื่อแสดงความเป็นลูกผู้ชายอย่างแท้จริง บางผลิตภัณฑ์จะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น กลุ่มสุภาพสตรีให้หันมามีค่านิยมในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น นอกจากสื่อโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มแล้ว สื่อในลักษณะบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ละคร หรือแม้กระทั่งเพลง ก็มีส่วนจูงใจผู้ชมให้เกิดความรู้สึกคล้อยตามได้ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ รวมทั้งสินค้าที่สะดวกต่อการซื้อหา ก็มีส่วนอย่างมากต่อการส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มประเภทนี้

ความเครียด คุณสมบัติของแอลกอฮอล์ สามารถทำให้ผู้ดื่มเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ลืมความทุกข์ และเกิดความคิดคะนอง ทำให้ในหลาย ๆ ครั้ง การดื่มเพื่อลดความเครียด จึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งของผู้ดื่ม และยังเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการดื่มอย่างต่อเนื่อง แต่จากการศึกษาพบว่า เมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณมาก จะทำให้เกิดความรู้สึกตรงกันข้าม คือ กระวน กระวาย เครียด หรือหงุดหงิดได้ง่าย โดยเฉพาะช่วงที่ระดับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในกระแสเลือดเริ่มลดลง

รูปแบบพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา

เนื่องจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีมากมายหลายชนิด และแต่ละชนิดจะมีปริมาณของแอลกอฮอล์ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนด “ดื่มมาตรฐาน” ขึ้นมา เพื่อให้ผู้ดื่มรู้ว่าตนเองได้ดื่มแอลกอฮอล์ไปแล้วมากน้อยเพียงใด สำหรับ 1 ดื่มมาตรฐาน (1 Drink) หมายถึง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ประมาณ 10 กรัม ตัวอย่างเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ที่นับเป็น 1 ต้มมาตรฐาน ได้แก่ เบียร์ 1 แก้ว (285 มิลลิลิตร) มีแอลกอฮอล์อยู่ 5% ไวน์ 1 แก้วเล็ก (100 มิลลิลิตร) มีแอลกอฮอล์อยู่ 12% และเหล้า 1 แก้ว (30 มิลลิลิตร) มีแอลกอฮอล์อยู่ 40% ซึ่งระดับของแอลกอฮอล์ในกระแสเลือดนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณและความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละชนิด (กรมสุขภาพจิต, 2546)

จากงานวิจัยต่างประเทศที่ทำการศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุรา ในวัยรุ่นพบว่ามีการระบุตัวชี้วัดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนี้

Bullers, Cooper, & Russell (2001) ได้นิยามตัวบ่งชี้การดื่มสุราจาก 3 ตัวได้แก่

- 1) ความถี่ในการดื่มโดยทั่วไป โดยพิจารณาความถี่ของการดื่มในระยะ 1 ปีที่ผ่านมา โดยประเมินความถี่ตั้งแต่ไม่เคยดื่ม ไปจนถึงดื่มทุกวัน
- 2) ปริมาณ เป็นขนาดปริมาณของสุรา เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ โดยนับเป็นแก้ว โดยระบุแก้วปกติมีขนาดความจุ 4 ออนซ์ แก้วเบียร์ มีขนาดความจุ 12 ออนซ์
- 3) การดื่มหนัก (Heavy Drinking) ซึ่งเป็นการดื่มในปริมาณมากกว่าปกติ (มากกว่า 5 แก้ว) จัดเป็นพฤติกรรมการดื่มหนัก โดยกำหนดตัวบ่งชี้ย่อยในสถานการณ์ดื่มหนัก ได้แก่ ความถี่การดื่มหนัก ปริมาณ 5-7 แก้ว ความถี่การดื่มหนักปริมาณ 8-10 แก้ว และความถี่การดื่มหนักปริมาณมากกว่า 11 แก้ว

World Health Organization (WHO: 2001) ได้พัฒนาเครื่องมือแบบประเมินภาวะติดแอลกอฮอล์ (The Alcohol Use Disorder Identification Test หรือ AUDIT) นี้ขึ้นโดยนักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ และได้ผ่านการทดลองใช้ในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งแบ่งลักษณะพฤติกรรมและระดับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น โดยเริ่มต้นจากการไม่ดื่มเลยหรือดื่มน้อยไปจนถึงดื่มหนัก และปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะมิตั้งแต่ไม่มีปัญหาไปจนถึงปัญหามากและปัญหารุนแรงเช่นกัน ซึ่งสามารถแบ่งการดื่มออกได้เป็น 4 แบบ ตามปริมาณแอลกอฮอล์ที่ดื่มเข้าไปและความเสี่ยงต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบเสี่ยงต่ำ (Low Risk Drinking) หมายถึง การดื่มในลักษณะที่ยังไม่สามารถทำให้เกิดปัญหาตามมา ทั้งต่อตัวผู้ดื่มเองและสังคมรอบข้าง การดื่มในลักษณะนี้เรียกว่า การดื่มอย่างปลอดภัย (Safe-Limit Drinking)

2. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบเสี่ยงสูง (Hazardous Drinking) หมายถึง การดื่มในปริมาณหรือลักษณะที่ทำให้ผู้ดื่มเพิ่มความเสี่ยงที่จะเกิดผลเสียต่อร่างกาย จิตใจและสังคม โดยผลเสียนี้เกิดขึ้น ทั้งต่อตัวเองและต่อผู้อื่น แม้ว่าตัวผู้ดื่มจะยังไม่ป่วยด้วยโรคร้ายแรงใด ๆ ก็ตาม นอกจากนี้ยังรวมถึงการดื่มเพียงเล็กน้อยแต่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น การดื่มขณะตั้งครรภ์ หรือในผู้ที่มีโรคทางกาย เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูงหรือกำลังรับประทานยาใด ๆ ที่อาจมีปฏิกิริยากับแอลกอฮอล์

3. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบอันตราย (Harmful Drinking) หมายถึง การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณและลักษณะที่ทำให้ผู้ดื่มเพิ่มความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดผลเสีย ต่อสุขภาพ โดยองค์การอนามัยโลกได้จัดไว้ว่าเป็นความผิดปกติชนิดหนึ่ง การกำหนดปริมาณลักษณะ การดื่มแบบเสี่ยง จะใช้การกำหนดระดับปริมาณแอลกอฮอล์เฉลี่ยที่คนทั่วไปไม่ควรดื่มเกินต่อสัปดาห์ หรือต่อครั้ง (Threshold Values) ซึ่งเป็นระดับที่สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อสุขภาพ ผู้ดื่ม

4. พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบติด (Alcohol Dependence) หมายถึง รูปแบบการดื่มที่ไม่เหมาะสม (Alcohol Use Disorders) จนกระทั่งเกิดความผิดปกติทางร่างกาย พฤติกรรมและความคิด ทำให้ความรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ บกพร่องไป เช่น การงานหรือ ครอบครัว ไม่สามารถควบคุมการดื่มทั้งปริมาณ ความถี่ หรือไม่สามารถหยุดดื่มได้ บางคนดื่มเป็นประจำจนไม่ทราบว่าตนเองติด จนเมื่อต้องหยุดดื่มด้วยสาเหตุใดก็ตาม ซึ่งทำให้เกิดอาการถอน พิษ (Withdrawal) ขึ้น ซึ่งภาวะนี้กำหนดโดยองค์การอนามัยโลก และสามารถให้คำจำกัดความ โดยอาศัย ตามหลักเกณฑ์ของสมาคมจิตแพทย์ อเมริกา (Diagnosis and Statistical Manual of Mental Disorder Forth Edition [DSM IV])

แบบประเมินภาวะติดแอลกอฮอล์ (The Alcohol Use Disorder Identification Test หรือ AUDIT) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับปริมาณ ความถี่ และปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายบุคคล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ ประกอบด้วยข้อความ ทั้งหมด 10 ข้อคำถาม คะแนนพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นคะแนนรวม จากแบบสอบถามทั้ง 10 ข้อ สามารถแปลความหมายของคะแนนแบ่งเป็น 4 แบบ ได้ดังนี้

คะแนน	0 - 7	คะแนน	หมายถึง	กลุ่มที่ดื่มแบบเสี่ยงต่ำ (Low Risk Drinking)
คะแนน	8 - 15	คะแนน	หมายถึง	กลุ่มที่ดื่มแบบเสี่ยงสูง (Hazardous Drinking)
คะแนน	16 - 19	คะแนน	หมายถึง	กลุ่มที่ดื่มแบบอันตราย (Harmful Drinking)
คะแนน	≥ 20	คะแนน	หมายถึง	กลุ่มที่ดื่มแบบติด (Alcohol Dependence)

Kogan, Luo, Murry and Brody (2005) นิยามพฤติกรรมการดื่มสุรา เน้นที่ด้านปริมาณ ที่ดื่มและความถี่ของการดื่ม ในระยะเวลา 30 วันที่ผ่านมา โดยประเมินปริมาณที่ดื่มเป็นแก้วและความถี่ประเมินเป็นจำนวนครั้งที่ดื่มใน 1 เดือนที่ผ่านมา เช่น 1-2 ครั้ง 3-19 ครั้ง 20 ครั้งขึ้นไป เป็นต้น

Patock-Peckham and Morgan-Lopez (2007) นิยามการดื่มสุราออกเป็นความถี่ ในการดื่ม และปริมาณในการดื่ม ในระยะ 1 ปีที่ผ่านมาประเมินโดยให้คะแนน ได้แก่ น้อยกว่า 1 ครั้ง ต่อเดือน ให้ 1 คะแนน เดือนละครั้งให้ 2 คะแนน 2-3 ครั้งต่อเดือนให้ 3 คะแนน สัปดาห์ละครั้งให้ 4 คะแนน 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ ให้ 5 คะแนน 4-5 ครั้งต่อสัปดาห์ให้ 6 คะแนน และเกือบทุกวันให้

7 คะแนน ทั้งนี้สามารถแปลงคะแนนจากระยะเวลา 1 ปี เป็นความถี่ต่อเดือนได้เช่นกัน

Urbán, Kökönyei, and Demetrovics (2008) ได้นิยามการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยใช้แบบวัด 7 ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการดื่มในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วยความถี่การดื่ม ในระยะ 12 เดือน และ 30 วันผ่านมา ความถี่การดื่มหนักในช่วงระยะ 12 เดือน และ 30 วันที่ผ่านมา และข้อมูลเกี่ยวกับความถี่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทต่าง ๆ อย่างน้อย 5 รายการ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ AUDIT (The Alcohol Use Disorder Identification Test) เนื่องจากเป็นแบบสอบถามขององค์การอนามัยโลก ที่นักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาเครื่องมือนี้ขึ้น และได้ผ่านการทดลองใช้ในหลายประเทศทั่วโลก เป็นที่ยอมรับในการใช้เพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างแพร่หลาย มีความไวและความจำเพาะในการวินิจฉัยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูง นอกจากนี้ ยังไม่มีปัญหาในการนำมาใช้ในวัฒนธรรมที่ต่างกันและบุคคลทั่วไปสามารถประเมินได้ด้วยตนเอง มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและเป็นที่ยอมรับในการนำไปใช้

ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความหมายของแรงจูงใจในการดื่ม

พฤติกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบเกิดจากแรงจูงใจของตนเอง แรงจูงใจที่แตกต่างกัน จึงทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน (Maslow, 1954) ซึ่งแรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motives) นั้นมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาความหมายดังนี้

Kuntsche et al., (2005, p. 842) ให้ความหมายของแรงจูงใจในการดื่มว่า เป็นความต้องการในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์และต้องการ ซึ่งพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับรูปแบบของเงื่อนไขและผลลัพธ์จากการดื่ม

Chen, Paschall, and Grube (2006, p. 1296) กล่าวว่า แรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึงลักษณะขอบเขตหรือทิศทางของเหตุผลการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเชิงบวกและเชิงลบที่มีอิทธิพลต่อลักษณะที่อยู่ภายในหรือภายนอกของแต่ละบุคคลของการกระทำหรือมีพฤติกรรมที่จะตัดสินใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Kong and Bergman (2010, p. 856) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจในการดื่มเป็นลักษณะของการประมาณค่าอยู่บนพื้นฐานผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

LaBrie et al., (2012) ได้ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะของการเกิดพฤติกรรม การตีความและการสะท้อนผลกระทบบางบุคลิกภาพ และสิ่งแวดล้อมของการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์ในลักษณะทางความคิด (Cognitive) อารมณ์ (Emotional) และพฤติกรรม (Behavioral)

สรุปคือ แรงจูงใจในการตีความเป็นกระบวนการโน้มน้าวบุคคลให้ มีพฤติกรรมตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์ ซึ่งลักษณะขอบเขตหรือทิศทางของเหตุผลการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์ในเชิงบวกและเชิงลบที่มีอิทธิพลต่อลักษณะที่อยู่ภายในหรือภายนอกของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากความตั้งใจหรือพยายามเพื่อให้บรรลุตามเป้าที่ตั้งใจไว้

ลักษณะของแรงจูงใจในการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์

แรงจูงใจในการตีความมีมากมายหลายอย่าง ที่ถูกจูงใจให้มีการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์ เพื่อสนองความต้องการทางกาย และจิตใจ เช่น ต้องการความสำเร็จ ต้องการเงิน คำชมเชย อำนาจ และฐานะ นอกนั้นก็ยังมีต้องการมีอารมณ์ผูกพันและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น แรงจูงใจในการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์ เกิดขึ้นได้จากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก คือ (สุวีร์ ศิวะแพทย์ 2549, หน้า 75)

1) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motives) แรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นบุคลิกภาพ เจตคติ ความคิด ความรู้สึก ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจความต้องการ ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อิทธิพลต่อพฤติกรรมส่วนใหญ่ถาวรและเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการแรงเสริมเพื่อให้เกิดการกระทำเท่านั้น หากแต่เป็นความต้องการภายในที่จะทำสิ่งนั้นให้ได้ผล

2) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motives) แรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมอาจจะเป็นการได้รับรางวัล เกียรติยศชื่อเสียง คำชมการได้รับการยอมรับยกย่อง ฯลฯ แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวรต่อพฤติกรรม บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าว เฉพาะในกรณีที่ต้องการรางวัล ต้องการเกียรติ ชื่อเสียง คำชมการยกย่อง การได้รับ การยอมรับ ฯลฯ แรงจูงใจภายนอกจะมีผลต่อการตอบสนองก็ต่อเมื่อเป้าหมายนั้นได้รับการคาดหวังว่าจะเกิดขึ้น (Expectation) และสิ่งนั้นต้องมีคุณค่า (Value)

สาเหตุการเกิดแรงจูงใจในการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์

แรงจูงใจในการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์มีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น อาจจะเนื่องมาจากความต้องการหรือแรงขับหรือสิ่งเร้า หรืออาจเนื่องมาจากการคาดหวังหรือจากการเก็บกดซึ่งบางทีเจ้าตัวก็ไม่ได้ตัวจะเห็นได้ว่า การจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนเนื่องจากพฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อน แรงจูงใจอย่างเดียวกันอาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต่างกัน แรงจูงใจต่างกันอาจเกิดพฤติกรรมที่เหมือนกันก็ได้ดังนั้นจะกล่าวถึงที่มาของแรงจูงใจที่สำคัญพอสังเขปดังนี้ (สุชา จันท์นอม 2540, หน้า 56-57)

1. **ความต้องการ (Need)** เป็นสภาพที่บุคคลขาดสมดุลทำให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อสร้างสมดุลให้ตัวเอง เช่น เมื่อรู้สึกหิวหรือเหนื่อยก็จะนอนหรือนั่งพักความต้องการมีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ นักจิตวิทยาแต่ละท่านอธิบายเรื่องความต้องการในรูปแบบต่าง ๆ กันซึ่งสามารถแบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้เป็น 2 ประเภททำให้เกิดแรงจูงใจ

1.1 แรงจูงใจทางด้านร่างกาย (Physical Motivation) เป็นความต้องการเกี่ยวกับอาหาร น้ำ การพักผ่อน การได้รับความคุ้มครอง ความปลอดภัย การได้รับความเพลิดเพลิน การลดความเคร่งเครียด แรงจูงใจนี้จะมีสูงมากในวัยเด็กตอนต้นและวัยผู้ใหญ่ตอนปลายเนื่องจากเกิดความเสื่อมของร่างกาย

1.2 แรงจูงใจทางด้านสังคม (Social Motivation) แรงจูงใจด้านนี้สลับซับซ้อนมาก เป็นความต้องการที่มีผลมาจากด้านชีววิทยาของมนุษย์ในความต้องการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว เพื่อนฝูงในโรงเรียน เพื่อนร่วมงาน เป็นความต้องการส่วนบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งในบางวัฒนธรรมหรือบางสังคมจะมีอิทธิพลที่เข้มแข็งและเหนียวแน่นมาก ความแตกต่างของแรงจูงใจด้านสังคมและแรงจูงใจด้านร่างกาย คือแรงจูงใจด้านสังคม เกิดจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออกด้วยความต้องการของตนเองมากกว่า ผลตอบแทนจากวัตถุและสิ่งของ

2. **แรงขับ (Drives)** เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการทางกายและสิ่งเร้าจากภายในตัวบุคคล ความต้องการและแรงขับมักเกิดควบคู่กัน เมื่อเกิดความต้องการแล้วความต้องการนั้นไปผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นแรงขับ เช่น ในการประชุมหนึ่งผู้เข้าประชุมทั้งหิว ทั้งเหนื่อย แทนที่การประชุมจะราบรื่นก็อาจจะเกิดการขัดแย้งหรือเพราะว่าทุกคนหิวก็รีบสรุปการประชุม ซึ่งอาจจะทำให้ขาดการไตร่ตรองที่ดีก็ได้ สามารถแยกแรงขับออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 แรงขับปฐมภูมิ (Primary Drives) เป็นแรงขับที่เกิดมาพร้อมกับการเกิดของคนไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ มีต้นกำเนิดมาจากความต้องการของร่างกาย หรือสภาวะภายในร่างกายบางครั้งเราจึงเรียกว่า แรงขับทางด้านสรีระ (Physiological Drives)

2.2 แรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drives) เป็นแรงขับที่สลับซับซ้อนโดยทั่วไป เกิดจากการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ อาจเรียกว่า เป็นแรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) หรือ (Psychological drives) ซึ่งเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นจากความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม

3. **สิ่งล่อใจ (Incentives)** เป็นสิ่งชักนำบุคคลให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ถือเป็นแรงจูงใจภายนอก เช่น ต้องการให้พนักงานมาทำงานสม่ำเสมอก็ใช้วิธียกย่องพนักงานที่ไม่ขาดงานโดยจัดสรรรางวัลในการคัดเลือกพนักงานที่ไม่ขาดงานหรือมอบโล่ให้แก่ฝ่ายที่ทำงานดีประจำปี สิ่งล่อใจอาจเป็นวัตถุ เป็นสัญลักษณ์ หรือคำพูดที่ทำให้บุคคลพึงพอใจ

4. การตื่นตัว (Arousal) เป็นภาวะที่บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมสมองพร้อมที่จะคิด กล้ามเนื้อพร้อมจะเคลื่อนไหว นักกีฬาที่อุ่นเครื่องเสร็จพร้อมที่จะแข่งขันหรือเล่นกีฬา องค์กรที่มีบุคลากรที่มีความตื่นตัวก็ย่อมส่งผลให้ทำงานดี การศึกษาธรรมชาติพฤติกรรมของมนุษย์มีความตื่นตัว 3 ระดับคือ

4.1 การตื่นตัวระดับสูงจะตื่นตัวมากไปจนกลายเป็นตื่นตกใจหรือตื่นเต้นเกินไป
ขาดสมาธิ

4.2 การตื่นตัวระดับกลางคือระดับตื่นตัวที่ดีที่สุด

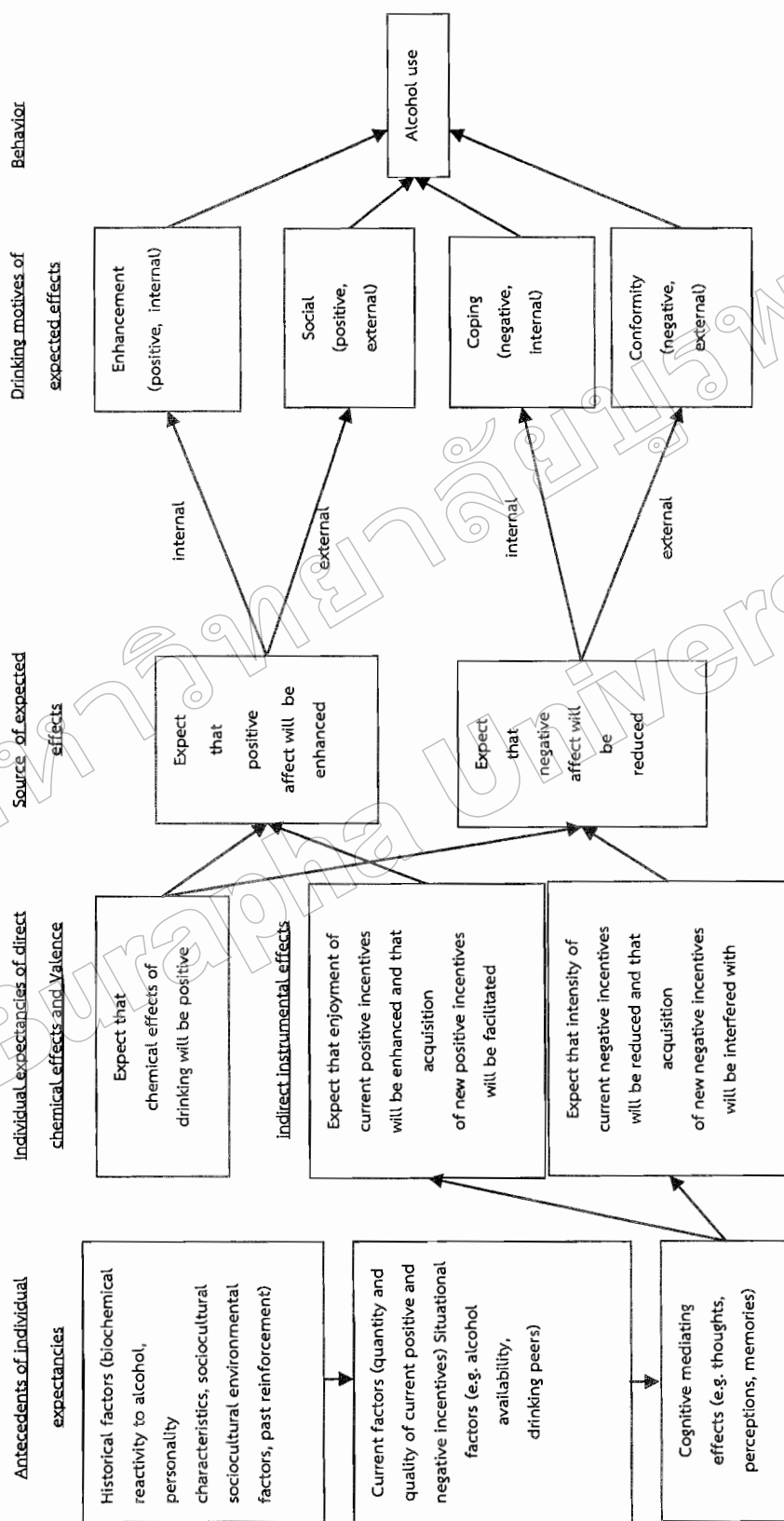
4.3 การตื่นตัวระดับต่ำมักจะทำให้ทำงานเฉื่อยชา งานเสร็จช้า

5. การคาดหวัง (Expectancy) เป็นการตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของบุคคลในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น พนักงานคาดหวังว่าจะจะได้โบนัสประมาณ 4-5 เท่าของเงินเดือนในปีนี้ การคาดหวังทำให้พนักงานมีชีวิตชีวาซึ่งบางคนอาจสมหวัง บางคนอาจผิดหวังก็ได้สิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่คาดหวังมักไม่ตรงกันเสมอไป ถ้าสิ่งที่เกิดขึ้นห่างกับสิ่งที่คาดหวังมากก็อาจจะทำให้พนักงานคับข้องใจในการทำงาน การคาดหวังก่อให้เกิดแรงผลักดันหรือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรม ถ้าองค์กรกระตุ้นให้พนักงานยกระดับผลงานตนเองได้และพิจารณาผลตอบแทนที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่พนักงานคาดหวังว่าควรจะได้ก็จะเป็นประโยชน์ทั้งองค์กรและพนักงาน

6. การตั้งเป้าหมาย (Goal Setting) เป็นการกำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายปลายทางของการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของบุคคลจัดเป็นแรงจูงใจจากภายในของบุคคลผู้นั้นในการทำงาน ธุรกิจที่มุ่งเพิ่มปริมาณและคุณภาพควรมีการตั้งเป้าหมายในการทำงานเพราะจะส่งผลให้การทำงานมีแผนในการดำเนินการเหมือนเรือที่มีหางเสือ เพราะมีเป้าหมายชัดเจน

แนวคิดทฤษฎีรูปแบบแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Motivational Model of Drinking)

แนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจในการดื่มของ Cox and Klinger (1988) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดแรงจูงใจในการดื่มว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะดื่มหรือไม่ดื่มขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการผสมระหว่างอารมณ์และเหตุผล บนพื้นฐานของความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ โดยเฉพาะความคาดหวังทางบวก มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อแรงจูงใจในการดื่ม เช่น การดื่มเพื่อลดความเครียด ทำให้อารมณ์ดีขึ้น และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อพฤติกรรม การดื่ม ผ่านตัวแปรแรงจูงใจในการดื่มเช่น การดื่มเพื่อเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งการเกิดพฤติกรรม การดื่มเกี่ยวข้องกับปัจจัยภูมิหลัง (Historical Factor) และปัจจัยปัจจุบัน (Current Factors) ความคาดหวัง (Expected Effects) และแรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motives) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวคิดของ (Cox & Klinger, 1988)

ปัจจัยภูมิหลัง (Historical Factor) มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางความเชื่อจากผลของสารเคมีของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งทางบวกและทางลบ เช่น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ตนเองมีการเพิ่มความสุขสนุกสนาน ลดความตึงเครียด หรือเชื่อว่า การดื่มจะทำให้มีปัญหากับความจำ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลตัดสินใจดื่มหรือไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เมื่อบุคคลเชื่อว่า การดื่มจะสร้างผลดีก็จะทำให้โอกาสที่จะดื่มก็จะสูง ขณะเดียวกันเมื่อบุคคลเชื่อว่า การดื่มจะสร้างผลเสียแก่ตนเอง โอกาสที่เขาจะแสดงพฤติกรรมการดื่มก็ต่ำ นอกจากนี้ปัจจัยภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ เช่น เป็นคนดื้อรั้น (Non-Conformity) ความหุนหันพลันแล่น (Impulsivity) บุคลิกภาพแบบเปิดเผย (Extraversion) การแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking) หรือความตี-เลว (Self-Derogation) และปัจจัยทางสังคม-วัฒนธรรมและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เช่น วัฒนธรรมการดื่มที่เป็นรูปแบบเฉพาะ และแรงเสริมจากประสบการณ์การดื่มในอดีต ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้บุคคลมีความคาดหวังทางบวก แรงจูงใจในการดื่ม และพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัจจัยปัจจุบัน (Current Factors) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทั่วไป ทั้งทางบวกและทางลบ มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นการเกิดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านสถานการณ์ (Situational Factors) เช่น การเข้าหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย หรือไม่มีการจำกัดบุคคลดื่ม จะทำให้มีพฤติกรรมและมีแนวโน้มที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ปริมาณที่มากขึ้น

ปัจจัยภูมิหลัง ปัจจัยปัจจุบัน สถานการณ์ และปัจจัยทางความคิด (Cognitive Factors) เป็นพื้นฐานความคาดหวังของบุคคล เช่น ทำให้ความเครียดลดลง เข้ากับกลุ่มเพื่อน หรือแม้แต่การดื่มเพื่อมารับประทานอาหารอร่อย สาเหตุการเกิดความคาดหวังเหล่านั้นสามารถเป็นไปได้ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งปัจจัยภายในเช่น การเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ของบุคคล และปัจจัยภายนอกเช่น สภาพแวดล้อมสังคม ทำให้บุคคลมีแรงจูงใจในการดื่ม ดังนั้น แรงจูงใจในการดื่มทั้ง 4 กลุ่ม และเป็นปัจจัยเชิงเหตุที่สุดท้ายที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดื่มอันได้แก่ การดื่มเพื่อทำให้อารมณ์ดีขึ้น หรือดื่มเพื่อการเพิ่มความสุขสนุกสนานเป็นปัจจัยส่งเสริม (Enhancement) เป็นปัจจัยภายในเชิงบวก การดื่มเพื่อให้ได้เป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นปัจจัยส่งเสริมทางสังคม (Social) เป็นปัจจัยภายนอกเชิงบวก การดื่มเพื่อลดอารมณ์ทางลบเป็นการดื่มเพื่อเผชิญปัญหา (Coping) เป็นปัจจัยภายในเชิงลบภายใน และการดื่มเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกปฏิเสธจากสังคม เป็นการดื่มเพื่อคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Conformity) เป็นปัจจัยภายในเชิงลบ จากการนำเสนอทั้งหมดเป็นเหตุผลที่ประกอบกัน ในการทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น บุคคลตัดสินใจที่จะดื่มเพราะว่ามันทำให้พวกเขาพอใจหรือเพราะมันช่วยให้พวกเขาหายจากความเศร้า ความสิ้นหวัง หรือลดอาการประสาทที่เกิดขึ้นให้หมดไป

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการดื่มกับพฤติกรรมการดื่มของนักศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษานั้นพบว่า มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย จากผลงานการวิจัยส่วนมากพบว่า ปัจจัยที่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนคือปัจจัยภายในที่เกี่ยวกับความคิดอันได้แก่ ปัจจัยความคาดหวังจากการดื่ม (Alcohol Expectancies) และแรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motives) ซึ่งความคาดหวัง (Alcohol Expectancies) และแรงจูงใจในการดื่มมีความสัมพันธ์กับความสนใจในการดื่ม (Attention) เป็นอย่างมาก จากการทบทวนของ Ham and Hope, (2003) และ Kuntsche et al., (2005) พบว่า เป็นปัจจัยทำนายปัญหาที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักศึกษา ความคาดหวัง จากการดื่มเป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Goldman et al., 1991) และแรงจูงใจก็เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์เหล่านั้น เพราะแรงจูงใจเป็นสิ่งผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Cox & Klinger, 1988)

แรงจูงใจในการดื่มและ ความคาดหวังเชิงบวกและเชิงลบจากการดื่มมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะของพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น Cox and Klinger, (1988) ได้มีการพัฒนาโมเดลแรงจูงใจในการดื่ม ในการตัดสินใจที่จะดื่มหรือไม่ดื่ม กรอบแนวคิดการตัดสินใจที่จะดื่มของโมเดลนี้เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการดื่มเป็นปัจจัยส่งผ่านไปยังปัจจัยปลายเหตุเช่น ปัจจัยความคาดหวังจากการดื่ม เพื่อไปทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Cooper, 1994; Kuntsche et al., 2006; Urban et al., 2008; Goldsmith et al., 2009)

ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยปลายเหตุ เพราะว่าเป็นความคิดที่ถูกกำหนดล่วงหน้า ก่อนที่จะมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แม้ว่าจะอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ในระดับชั้นมัธยมก็ตาม (Christiansen et al., 1989; Miller et al., 1990; Kraus, Smith, & Ratner, 1994) หลาย ๆ งานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า ความคาดหวังจากการดื่มเกิดขึ้นก่อนและนำไปสู่การเกิดแรงจูงใจในการดื่ม (Cooper et al., 1995; Kuntsche et al., 2007; Urban et al., 2008; Goldsmith et al., 2009) หากบุคคลมีความคาดหวังว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะช่วยเพิ่มความสามารถในการเข้าสังคมได้ดีก็อาจจะเป็นแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มากกว่าการดื่มเพื่อการเรียนรู้ประสบการณ์ การสร้างค่านิยมที่สูงขึ้นมีผลกระทบทางบวกต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และไม่จำเป็นว่า การดื่มจะต้องมีเหตุผลเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการเพียงอย่างหนึ่งอย่างเดียว (Cooper, 1994; Kuntsche et al., 2005) ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่เคยมีพฤติกรรมการดื่มมากกว่า ส่วนความคาดหวังเป็นการรับรู้ว่าการดื่มสามารถทำให้ได้คุณค่าของผลลัพธ์ตามที่ต้องการ และในทางกลับกันแรงจูงใจในการดื่มเป็นแนวคิดที่สำคัญในการตัดสินใจในด้านความคิด การตัดสินใจที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Cooper, 1994)

นักวิจัยได้ตั้งโมเดลสมมติฐานในการประเมินแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นตัวแปรสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่าง ความคาดหวังจากการดื่ม (Alcohol Expectancies) และผลของการดื่ม (Drinking Outcomes) ตัวอย่างเช่น (Cooper et al., 1995) พบว่า แรงจูงใจส่งเสริม เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่าง การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ (Sensation seeking) และการส่งเสริมความคาดหวัง (Enhancement Expectancies) ที่ทำให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และแรงจูงใจการเผชิญปัญหา (Coping Motive) เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่าง ความคาดหวังจากการดื่ม (Alcohol Outcome Expectancies) ที่เป็นแรงจูงใจทางสังคม (Social Enhancement) และการลดความเครียด (Tension Reduction) การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ (Sensation seeking) รูปแบบเผชิญปัญหา (Coping Style) และอารมณ์ทางลบ (Negative Emotion) นอกจากนี้ งานวิจัยพบว่าแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การดื่ม และทั้งยังเป็นตัวแปรส่งผ่านจากตัวแปรความคาดหวัง (Expectancies) ผลกระทบ (Affect) และการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Use) ซึ่งแรงจูงใจ การคล้อยตามกลุ่ม (Conformity motive) และแรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) ไม่ได้ถูกทดสอบในโมเดลรวมกัน ตามการศึกษาของ Read et al., (2003) ที่ได้ทดสอบโมเดลการสร้างแรงจูงใจในการดื่มของกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นผู้ดื่มหน้าใหม่ และ Cooper et al., (1995) ได้ศึกษารวมทั้งแรงจูงใจทางสังคมที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พร้อมกับแรงจูงใจอื่น ๆ ที่อาจเป็นตัวแปรส่งผ่าน เพราะว่ามีอิทธิพลทางสังคมมีความสำคัญต่อกับ พฤติกรรมการดื่มในกลุ่มนักศึกษาเป็นอย่างมาก ผลการศึกษาของ Kong and Bergman, (2010) แสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) และแรงจูงใจสนับสนุน (Enhancement) เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Use) แต่แรงจูงใจเผชิญปัญหา (Coping Motive) ไม่สามารถเป็นตัวแปรทำนายปัญหาที่เกิดจากการดื่มของกลุ่มวัยรุ่นได้

แรงจูงใจในการดื่มเกี่ยวข้องกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาเป็นอย่างมาก (Cox and Klinger, 1988; Cooper, 1994; Kuntsche et al., 2005) ในขณะที่แรงจูงใจในการดื่มยังคงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มนักศึกษา (Kuntsche et al., 2005) ซึ่งแรงจูงใจในการดื่มมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจุบันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยยังคงเพิ่มมากขึ้น ปัญหาการดื่มที่เพิ่มขึ้นพบว่าเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการดื่ม (Galen & Rogers, 2004) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของนักศึกษามีความซับซ้อนและเข้าใจได้ยาก ซึ่งงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการดื่มและเป็นตัวแปรทางความคิด (Cognitive) อารมณ์ (Emotional) และลักษณะของพฤติกรรม (Behavioral) เช่น สิ่งล่อใจ หรือความยับยั้งชั่งใจในการดื่ม (Lyvers et al., 2010) เช่นเดียวกับกลยุทธ์การป้องกันพฤติกรรมการดื่มของพนักงานในขณะที่ยังดื่ม

(Martens, Ferrier, & Cimini, 2007; LaBrie et al., 2012) ยืนยันว่าแรงจูงใจในการดื่มซึ่งบางกรณีอาจใช้ในบริบททางอ้อมที่มีความสัมพันธ์กับการดื่มของนักศึกษา

การศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลิกภาพและสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (LaBrie, Hummer, & Pedersen, 2007; LaBrie, Lamb, & Pedersen, 2008; Schulenberg et al., 2001) เพราะนักศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งการเปลี่ยนแปลงของชีวิตซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อแรงจูงใจในการดื่ม ดังนั้นการตรวจสอบการปรับตัวของนักศึกษาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการดื่มที่สูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงชีวิต (Baker & Siryk, 1984) เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการดื่มและผลลัพธ์จากการดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการดื่มและผลกระทบทางลบ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พฤติกรรมการดื่มของนักศึกษามหาวิทยาลัยเกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรมทางบวกและทางลบ (LaBrie et al., 2012)

องค์ประกอบของแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Cooper (1994) ได้แบ่งองค์ประกอบของแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออกเป็น 4 องค์ประกอบได้แก่

1. แรงจูงใจส่งเสริม (Enhancement Motives) ซึ่งเป็นการเพิ่มอารมณ์เชิงบวกหรือเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในความรู้สึกที่ทำให้เกิดการเพิ่มความสนุกสนาน จิตใจเบิกบาน น่าตื่นเต้น หรือชอบในสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะที่ดื่ม อันนับเป็นอิทธิพลภายในในเชิงบวก
2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนทางสังคมเชิงบวก ไม่ว่าจะเป็นในโอกาสพิเศษต่าง ๆ งานเลี้ยงงานสังสรรค์ หรือการเข้าสังคมทำให้สังคม เกิดการยอมรับ และทำให้เกิดการเพิ่มความสนุกสนานภายในสังคมนั้น ๆ ที่มากกว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นับเป็นอิทธิพลภายนอกในเชิงบวก
3. แรงจูงใจเพื่อการเผชิญปัญหา (Coping Motives) เพื่อลดหรือจำกัดอารมณ์ความรู้สึกในทางลบ ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลืมปัญหาต่าง ๆ ลดความเครียดหรืออาการซึมเศร้า วิตกกังวล และทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้นนับเป็นอิทธิพลภายในเชิงลบ
4. แรงจูงใจคล้ายตาม (Conformity Motives) เพื่อหลีกเลี่ยงการตำหนิหรือการปฏิเสธทางสังคม ลดความรู้สึกที่จะถูกทอดทิ้งของสังคม กระทำตามที่สังคมต้องการเพื่อให้เกิดการยอมรับของสังคม และกับคนอื่น ๆ ได้ นับเป็นอิทธิพลภายนอกในเชิงลบ

จากทบทวนวรรณกรรมเพื่อพิจารณาถึงแรงจูงใจที่มีส่วนทำให้เกิดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น ซึ่งได้มีผู้ศึกษาและทำการทดสอบในเรื่องนี้คือ Cooper (1994) ซึ่ง แบบวัด

แรงจูงใจสามารถอธิบายถึงแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นและกลุ่มวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งทิศทางของแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเกี่ยวข้องกับรูปแบบและผลจากการการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยพบว่าแรงจูงใจมีทั้งแรงจูงใจทั้งภายนอก (External) และแรงจูงใจภายใน (Internal) ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลให้กลุ่มวัยรุ่นเกิดความต้องการในการตัดสินใจดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยังได้อธิบายถึงสภาพแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอิทธิพลทั้งอิทธิพลภายนอกและอิทธิพลภายในโดยมีทิศทางของแรงจูงใจที่มีเหตุผลของดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งสามารถจัดประเภทของสภาพแรงจูงใจในการดื่มได้เป็น 4 ประเภท คือ แรงจูงใจส่งเสริม (Enhancement Motives) แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) แรงจูงใจเพื่อการเผชิญปัญหา (Coping Motives) แรงจูงใจคล้อยตาม (Conformity Motives)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Steinhausen and Metzke (2003) ศึกษารูปแบบการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อให้เห็นรูปแบบการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และปัจจัยจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเด็กนักเรียนอายุ 6-17 ปี เรียนอยู่ชั้นปี 1-11 จากโรงเรียนสุ่มจากเขต 12 แห่งของเมือง Canton เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยด้านปัญหาอารมณ์และพฤติกรรม เพศ และอายุ กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่า เมื่อเด็กอายุมากขึ้นมักมีปัญหาแยกตัว วิดกกังวล ซึมเศร้า สมาธิไม่ดี คิดไม่ปกติ ปัจจัยด้านจิตสังคมอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเด็กวัยรุ่น เช่นกัน กลุ่มที่ดื่มหนัก และมีปัญหา มีเหตุการณ์ชีวิตหลายอย่าง เช่น ปัญหากับคนในครอบครัวและเพื่อน ปัญหาการเรียน ปัญหาความรัก ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเด็กวัยรุ่น คือ อายุที่มากขึ้น ประสบเหตุการณ์ชีวิตหลายอย่างส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่มีต่อพ่อแม่เพื่อน ครู และตนเองในทางลบ ทำให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ คือ วิดกกังวล ซึมเศร้า แยกตัว สมาธิไม่ดี วัยรุ่นหลายรายใช้ชีวิตเสี่ยง การเผชิญปัญหาด้วยการดื่มเครื่องดื่ม ซึ่งได้รับการยอมรับจากเพื่อนมากกว่าเด็กที่ไม่ดื่ม

Leigh and Stacy (2004) ศึกษาคนแต่ละวัยมีความเชื่อเกี่ยวกับผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และลักษณะการดื่มที่แตกต่างกัน ใช้ฐานข้อมูลของโครงการสำรวจระดับชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยใช้ Multi-Stage Area Probability Sample สุ่มเลือกจากครัวเรือนใน 48 มลรัฐที่ติดกัน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4,283 ครัวเรือนซึ่งรวมทั้งกลุ่มตัวอย่างเสริมที่เป็นวัยรุ่นอายุ 12-17 ปี และวัยหนุ่มสาวอายุ 18-30 ปี พบว่าความเชื่อเกี่ยวกับผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง ในทุกกลุ่มอายุและทั้งชายและหญิงถ้ามีความเชื่อเกี่ยวกับผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านบวก จะเพิ่มระดับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น ในทางกลับกันถ้ามีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านลบ ก็จะลดหรือเสี่ยงหรือไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ซึ่งความเชื่อผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านบวกทำนายพฤติกรรมการดื่มได้ดีกว่าความเชื่อผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านลบเฉพาะกลุ่มประชากรอายุต่ำกว่า 35 ปี ขณะที่ความเชื่อผลของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านลบสามารถทำนายพฤติกรรมการดื่มได้ดีกว่าในกลุ่มประชากรอายุมากกว่า 35 ปี ในกลุ่มผู้หญิงอายุต่ำกว่า 25 ปี ความเชื่อด้านบวกเป็นตัวทำนายระดับพฤติกรรมการดื่มได้มาก แต่ในกลุ่มผู้หญิงอายุระหว่าง 36-45 ปี ความเชื่อด้านลบ เป็นตัวทำนายระดับพฤติกรรมบุคลิกภาพดีกว่า

Kuntsche et al., (2005) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ เหตุผลการดื่มของวัยรุ่น โดยการทบทวนแรงจูงใจในการดื่ม พบว่า แรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motives) มีความสัมพันธ์วัยรุ่นที่มีอายุ แต่ 15 ปี ด้วยเหตุนี้ การวิจัยจึงได้ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นทั้งหมดรายงานว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจทางสังคม บางคนระบุว่าเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจส่งเสริม (Social Enhancement) และมีเพียงไม่กี่คน รายงานว่าเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจเผชิญปัญหา แรงจูงใจทางสังคมดูเหมือนว่าจะเกี่ยวข้องกับการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Use) แรงจูงใจส่งเสริม กับการดื่มหนัก และแรงจูงใจเผชิญปัญหากับปัญหาที่เกิดจากการดื่ม (Alcohol-Related Problems) อย่างไรก็ตาม ได้พบความแตกต่างอย่างมาก เครื่องมือการวัดในข้อที่ 10-40 ที่เป็นกลุ่มระหว่างขนาด 2 และ 10 และบางครั้งรายการเดี่ยวเกิดขึ้นกับด้านอื่น ๆ ที่แตกต่าง ดังนั้นการวิจัยขั้นต่อไปควรใช้ทั้งนิยาม ทฤษฎีพื้นฐาน เครื่องมือที่มีคุณลักษณะที่เหมือนกันเพื่อแก้ไขปัญหาของความแตกต่าง

Anderson et al., (2011) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการดื่มหรือไม่ดื่มของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้ศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมตอนปลาย จำนวน 2,500 คน แรงจูงใจไม่ดื่มมีอัตราการทำนายที่ต่ำต่อช่วงเวลาของชีวิต และการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน แรงจูงใจที่ดื่มและไม่ดื่มมีความสัมพันธ์กันเช่น แรงจูงใจทางสังคม และแรงจูงใจในการเผชิญปัญหา ความคาดหวังจากการดื่ม สามารถทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยได้เน้นความแตกต่างระหว่างแรงจูงใจที่ไม่ดื่มและตัวแปรความสัมพันธ์ทางความคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดื่มที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น

Adams et al., (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่างความหุนหันพลันแล่นกับการใช้สารเสพติดในเส้นทางอิทธิพลความเร่งรีบทางลบ การขาดการไตร่ตรอง และการแสวงหาความความตื่นเต้นที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 432 คน โดยใช้เครื่องมือการวัดบุคลิกภาพ (Personality) แรงจูงใจในการดื่ม (Drinking motive) ที่มีตัวบ่งชี้ของปัญหาการดื่มหลายตัว พบว่า ความเร่งรีบทางลบ (Negative Urgency) การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ (Sensation Seeking) และการขาดการไตร่ตรอง

(Lack of Premeditation) ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดจากการดื่ม (Problematic Drinking) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการตรวจสอบโมเดลพบว่า การแสวงหาความตื่นเต้นและการขาด การไตร่ตรองยังคิดอิทธิพลทางตรง ต่อแรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motive) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเกิดปัญหาจากการดื่ม (Problematic Drinking) โดยผ่านแรงจูงใจในการดื่ม โดยเฉพาะแรงจูงใจส่งเสริม (Enhancement Motive) และยังพบว่า บุคคลที่มีการแสวงหาความตื่นเต้น และการขาดการไตร่ตรองจะนำไปสู่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มากขึ้น เพื่อเพิ่มความรู้สึกในเชิงบวก และให้ความสำคัญไปที่ผลลัพธ์ทางบวกจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นี่เป็นเพราะว่าพวกเขาอาจไม่ได้รับความสนใจอย่างเพียงพอหรือคิดว่าไม่มีผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นจากการดื่ม

LaBrie et al., (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ กลยุทธ์การป้องกันพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากอิทธิพลแรงจูงใจในการดื่มของกลุ่มนักศึกษาที่ดื่มหนัก จำแนกตามเพศ และเชื้อชาติที่แตกต่างกัน พบว่า เพศชายมีพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิง แต่เพศหญิงรายงานว่ามียุทธศาสตร์การป้องกันพฤติกรรมกรรมการดื่มได้มากกว่าเพศชาย และคนผิวขาวรายงานว่าระดับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้นนั้นยอมรับว่า มีอิทธิพลมากจากแรงจูงใจส่งเสริม (Enhancement Motives) ที่สูง และการมียุทธศาสตร์การป้องกันการดื่มที่สูงนั้นเกี่ยวข้องกับการลดและหลีกเลี่ยงการดื่ม แต่ชาวเอเชียรายงานว่ามียุทธิพลมาจากแรงจูงใจเผชิญปัญหาและแรงจูงใจคล้อยตามกลุ่ม และกลยุทธ์การป้องกันได้มุ่งเน้นไปที่การยุติ/จำกัดการดื่ม ในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple sample Sem Analyses) กลยุทธ์การป้องกันการดื่มแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทุกกลุ่มประชากรทั้งหมด ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์การป้องกันการดื่มจะนำไปสู่การลดการดื่มแม้จะมีแรงจูงใจในการดื่มมาก่อน เพราะฉะนั้นกลยุทธ์การป้องกันมีศักยภาพในการประเมินและการนำไปใช้ฝึกอบรมในการลดการดื่มในกลุ่มนักศึกษาที่มีพฤติกรรมกรรมการดื่มหนัก

ตอนที่ 3 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความหมายของความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือความเชื่อของผลลัพธ์ที่ตามมาจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลเลือกที่จะดื่มหรือไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ความหมาย ดังต่อไปนี้

Leigh and Stacy (1993) ได้ให้ความหมายความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็น ความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับ พลังอำนาจของแอลกอฮอล์ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็น ผลกระทบจากพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Bandura (1997) ได้ให้ความหมายความคาดหวังในผลลัพธ์ (Outcome Expectancy) หมายถึงความเชื่อมั่นที่บุคคลประเมิน การกระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ของการกระทำตามที่ ตนเองคาดหวังไว้ ซึ่งเป็นความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติที่ต้องการ ซึ่งอาจ เกิดจากประสบการณ์ในการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ โดยตรง หรืออาจเกิดจากการที่ได้เห็นผู้อื่น กระทำแล้วเกิดผลจากการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตามมาให้เห็น

Oei and Morawska (2004) ได้ให้ความหมายความคาดหวังในผลลัพธ์ว่า เป็นความเชื่อ เกี่ยวกับผลที่ได้จากการทำกิจกรรมนั้น ๆ เสร็จสิ้นแล้ว

Kuntsche et al., (2005) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ทางบวกหรือ ทางลบของพฤติกรรม (Behavioral) อารมณ์ (Emotional) และความคิด (Cognitive Effects) ต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Zamboanga (2005) ได้ให้ความหมายว่า ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Outcome Expectancies) หมายถึง ความคาดหวังหรือความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ ที่จะได้รับจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีทั้งความคาดหวังทางบวก (Positive Outcome Expectancies) และความคาดหวังทางลบ (Negative Outcome Expectancies) เช่น ความ คาดหวังทางบวกเป็นความคาดหวังว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้เกิดผลดีแก่ตนเอง เช่น กล้าแสดงออก สดความตึงเครียด ส่วนความคาดหวังในผลลัพธ์ทางลบจากการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้เกิดผลเสียต่อตนเอง เช่น เกิดภาวะติดแอลกอฮอล์ หรือทำให้รู้สึกตึงเครียด

Black et al., (2012) ความคาดหวังจากการดื่ม (Alcohol Expectancies) หมายถึง ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ความคาดหวังทางบวกเชื่อว่า การดื่มจะทำให้มีการเพิ่มความสุขสนุกสนาน ส่วนความคาดหวังทางลบเชื่อว่า เมื่อดื่มแล้ว จะทำให้ ตนเองมีความก้าวร้าว

สุจิตรา อินทะวงษ์ (2548) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ความเชื่อของผลลัพธ์ที่ตามมา จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ ความกล้า การเปลี่ยนแปลงภาวะ ความรู้สึกพึงพิง การกระตุ้นในเรื่องเกี่ยวกับเพศ การเปลี่ยนแปลงการรู้คิด และการลดความตึงเครียด

ชฎิล สมรภูมิ และ ศรีวรรณ มีคุณ (2553) ให้ความหมายว่า หมายถึง สิ่งที่เราคาดหวังจะเกิดขึ้นภายหลังการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ ความกล้าแสดงออก การเปลี่ยนภาวะอารมณ์ ความรู้สึกพึงพิง การกระตุ้นในเรื่องเกี่ยวกับเพศ การเปลี่ยนความคิด และการลดความตึงเครียด

พัชรพร ไม้แดง และคณะ (2553) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ความเชื่อที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่ามีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ผลเสียของการดื่ม ความมั่นใจเพิ่มขึ้น ความสนใจทางเพศเพิ่มขึ้น ความคิดอ่านดีขึ้นและความตึงเครียดลดลง

สมพร สิทธิสงคราม และคณะ (2551) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ความคาดหวังหรือความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่จะได้รับจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น ประกอบด้วยผลลัพธ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความกล้าแสดงออก ด้านการเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ ด้านความรู้สึกพึงพิง ด้านการกระตุ้นในเรื่องเกี่ยวกับเพศ ด้านการเปลี่ยนแปลง การรู้คิดและการลดความตึงเครียด

สรุปว่า ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หมายถึงความเชื่อ ความหวังต่อผลของการดื่ม รวมทั้งความคาดหวังทางบวกและความคาดหวังทางลบ พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นปัญหาด้วย ความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์จึงเป็นความคาดหวังของผลลัพธ์ของพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสิ่งที่คาดหวังว่าเมื่อดื่มแอลกอฮอล์แล้วผลลัพธ์พฤติกรรมในด้านอารมณ์ และความรู้สึกเกิดขึ้นแน่นอน

องค์ประกอบของความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

Vroom (1964) ได้แบ่งองค์ประกอบความคาดหวัง (Outcome Expectancy) ออกเป็น 3 องค์ประกอบดังนี้

1. ความคาดหวังในความพยายามต่อการกระทำ (Effort Performance Expectancy) หมายถึงการที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าว่าถ้าตนพยายามทำพฤติกรรมอย่างสุดความสามารถ แล้วโอกาสที่จะกระทำสิ่งนั้นได้สำเร็จจะมีมากน้อยเพียงใด เป็นการคิดก่อนที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ว่าสามารถกระทำได้หรือไม่
2. ความคาดหวังในการกระทำต่อผลลัพธ์ (Performance Outcome) หมายถึง การที่บุคคลคาดหวังไว้ล่วงหน้าว่า ถ้าหากทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้ผลลัพธ์แก่ตนเองในทางที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร
3. ความคาดหวังในคุณค่าของผลลัพธ์ (Valence of Outcome) หมายถึง คุณค่าจากผลของการกระทำที่เกิดกับบุคคลที่แสดงพฤติกรรมนั้น ซึ่งบุคคลจะทุ่มเทความพยายามในการกระทำหรือไม่ขึ้นอยู่กับการพิจารณาองค์ประกอบทั้งสามประการ

Leigh and Stacy (1993) ได้แบ่งองค์ประกอบของความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออก (Alcohol Expectancies) เป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ได้แก่ ความคาดหวังทางบวก

จากการตี้ม (Positive Expectancies) และความคาดหวังทางลบจากการตี้ม (Negative Expectancies) ได้แก่

1. ความคาดหวังทางบวก (Positive Expectancies) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการตี้มในทางบวกซึ่งวัดได้จาก 4 องค์ประกอบย่อยได้แก่

1.1 การส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม (Social Facilitation) เป็นแรงสนับสนุนทางสังคมอันได้แก่ วัฒนธรรม กลุ่มเพื่อน คอบครัว และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ เพราะนักศึกษาที่มีความคาดหวังว่าเมื่อตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แล้วจะส่งผลทำให้เกิดความรู้สึก กล้าแสดงออก เข้ากับเพื่อนและสังคมได้ดี

1.2 การเพิ่มความสุขสำนึน (Fun Effects) เป็นความคาดหวังจากการตี้มเมื่อตี้มไปแล้วจะทำให้ตนเองมีการเพิ่มความสุขสำนึน ร่าเริง เช่นในงานเลี้ยง งานสร้างสรรค์ ฯลฯ นอกนี้คนที่ชอบการเพิ่มความสุขสำนึนยังถือได้ว่าเป็นนิสัยส่วนตัวและความชอบของบุคคล ซึ่งจะทำให้มีพฤติกรรมการตี้มมากขึ้น

1.3 การลดความตึงเครียด (Tension Reduction Effects) เป็นความคาดหวังว่าเมื่อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะทำให้รู้สึก ผ่อนคลาย ทำให้ความรู้สึกตึงเครียดต่าง ๆ ลดลง

1.4 การเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ (Sexual Effects) เป็นความคาดหวังว่าเมื่อตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปแล้วจะช่วยให้เพิ่มสมรรถนะทางเพศ และเป็นที่น่าสนใจของเพศตรงข้ามและยังคาดหวังว่าการตี้มจะช่วยให้มีความเท่ ทันสมัย และเป็นที่ดึงดูดใจของเพศตรงข้ามและอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์

2. ความคาดหวังทางลบจากการตี้มประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่

2.1 ผลกระทบทางลบต่อสังคม (Negative Social Effects) เป็นความคาดหวังจากการตี้มว่า เมื่อตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปแล้วจะทำให้แสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือผลกระทบทางลบต่อสังคม ต่อคนรอบข้าง เพื่อนและคอบครัว นอกนี้ยังถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี และเป็นอันตรายต่อสังคมและคนรอบข้าง

2.2 ผลกระทบทางลบต่ออารมณ์ (Negative Emotional Effects) เป็นความคาดหวังว่า เมื่อตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปแล้วจะทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงไปในทางลบเช่น อารมณ์โกรธ หงุดหงิดง่าย ซึ่งอาจไม่สามารถควบคุมได้

2.3 ผลกระทบทางลบต่อร่างกาย (Physical Impairment Effects) เป็นความคาดหวังจากการตี้มว่า เมื่อตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปแล้วจะทำให้แสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย สุขภาพ มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยทางร่างกาย และการเกิดอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้น

2.4 ผลกระทบทางลบต่อความคิด (Cognitive Impairment Effects) ความคาดหวังจากการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์เมื่อตีไปแล้วจะทำให้เสียการควบคุมตนเอง ทำให้ความจำลดลง ขาดสติ และมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคมองเสื่อม

Young and Oei (1996) ได้แบ่งองค์ประกอบของความคาดหวังจากการตี ออกเป็น 6 องค์ประกอบดังนี้

1. ด้านความกล้าแสดงออก (Assertion) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวก (Positive) จากการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อตีเครื่องตีแอลกอฮอล์เข้าไป แล้วจะส่งผลทำให้เกิด ความรู้สึกกล้าพูด กล้าแสดงออก เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ และสังคมไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจจะส่งผล ทำให้วัยรุ่นเกิด ความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง เกิดความไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออก ในพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ (Affective Change) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางลบ (Negative) จากการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ เข้าไปแล้วจะส่งผล ทำให้มีอารมณ์ตึงเครียด ทำให้รู้สึกว่าตนเองล้มเหลว หรือทำให้ก้าวร้าว โดยอารมณ์ของวัยรุ่นเป็นอารมณ์ที่รุนแรง อ่อนไหวง่าย และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อารมณ์ที่ มักจะเกิดกับเด็ก ในวัยนี้ได้แก่ ความกลัว ความกังวล ความวิตก ความคับข้องใจ ในบางครั้ง อาจทำให้วัยรุ่นรู้สึกผิดหรือเสียใจในการกระทำของตนเอง ส่งผลทำให้วัยรุ่นมี พฤติกรรมการตีเครื่องตี แอลกอฮอล์ ซึ่งเมื่อตีเครื่องตีแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้เกิดความรู้สึก ตอกย้ำความรู้สึกผิด ของตนเองยิ่งขึ้น ทำให้รู้สึกว่าตนเองล้มเหลว จึงทำให้วัยรุ่นมีความคาดหวังจากการตีเครื่องตี แอลกอฮอล์ในด้านการเปลี่ยนแปลงอารมณ์

3. ความรู้สึกพึ่งพิง (Dependence) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางลบ (Negative) จากการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเครื่องตีแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ในชีวิต ไม่สามารถที่จะอยู่ได้โดยไม่ได้ตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการ ความเข้าใจ และต้องการการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง แต่อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง ของอารมณ์ที่ไม่คงที่ อาจส่งผลให้วัยรุ่นกลายเป็นเด็กที่มีปัญหา เนื่องจากมีการแสดงพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสม ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งอาจทำให้วัยรุ่นหันมาตีเครื่องตี แอลกอฮอล์ โดยมีความคาดหวังจากการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์เพื่อให้เป็นที่ยอมรับหรือยึดเหนี่ยว ทางจิตใจ

4. การกระตุ้นในเรื่องเกี่ยวกับเพศ (Sexual Enhancement) เป็นความคาดหวัง ในผลลัพธ์ ทางบวก (Positive) จากการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์คือ มีความคาดหวังว่า เมื่อตี เครื่องตีแอลกอฮอล์ไปแล้วจะช่วยให้เพิ่มสมรรถนะทางเพศ และเป็นที่น่าสนใจของเพศตรงข้าม

โดยวัยรุ่นน่าจะมองว่าผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นมีความเท่ ทันสมัย และเป็นที่ยังดูดีใจของเพศตรงข้าม และอาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้ ส่งผลให้วัยรุ่นมีความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่า เมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้ได้รับการตอบสนองทางเพศมากขึ้น

5. การเปลี่ยนแปลงทางปัญญา (Cognitive Change) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวก (Positive) จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะทำให้เกิดความคิดที่ดี ๆ และทำให้ตนเองสดชื่น ทำให้กระปรี้กระเปร่า เนื่องจากฤทธิ์ของ แอลกอฮอล์นั้นจะทำให้ผู้ที่ดื่มรู้สึกสนุกสนาน กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้ วัยรุ่นเกิดความเชื่อว่าคุณค่าที่ดี ๆ เกิดขึ้นได้เมื่อได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ตนเองรู้สึกดี มีชีวิตชีวา

6. การลดความตึงเครียด (Tension Reduction) เป็นความคาดหวังในผลลัพธ์ทางบวก (Positive) จากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีความคาดหวังว่าเมื่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปแล้วจะทำให้รู้สึก ผ่อนคลาย ทำให้ความรู้สึกตึงเครียดต่าง ๆ ลดลง นำไปสู่พฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้ไม่ต้องรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะฤทธิ์ของแอลกอฮอล์จะทำให้ผู้ที่ดื่มรู้สึกผ่อนคลาย ทำให้วัยรุ่นเกิดความคาดหวังว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการช่วยลดความตึงเครียด

Lee, Oei, Greeley, and Baglioni (2003) ได้แบ่งองค์ประกอบของความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออก (Alcohol Expectancies) เป็น 5 ด้านที่เป็นสาเหตุให้บุคคลนั้น ๆ เลือกดื่ม หรือไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังนี้

1. ผลเสียของการดื่ม (Negative Consequences of Drinking) หมายถึง ความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้รู้สึกอารมณ์ไม่ดี อยู่กับความเศร้าหรือความทุกข์ที่ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาในเรื่องที่ยากได้ง่ายขึ้น รวมทั้งทำให้เสียทรัพย์และสุขภาพที่ไม่ดีตามมามากด้วย

2. ความมั่นใจเพิ่มขึ้น (Increased Confidence) หมายถึง ความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะเพิ่มความมั่นใจและความกล้าแสดงออกทั้งในการเพิ่มความกล้าแสดงความรู้สึกและการแสดงออกทางสังคม

3. ความสนใจทางเพศเพิ่มขึ้น (Increased Sexual Interest) หมายถึง ความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้สมรรถภาพทางเพศเพิ่มขึ้นและมีความสนใจเพศตรงข้ามเพิ่มขึ้น

4. ความคิดอ่านดีขึ้น (Cognitive Enhancement) หมายถึง ความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้สมองปลอดโปร่งเกิดความคิดดี ๆ มีความคิดที่เฉียบแหลมสามารถแก้ปัญหาได้

5. ความตึงเครียดลดลง (Tension Reduction) หมายถึง ความคาดหวังว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะทำให้รู้สึกผ่านคลาย ลดความตึงเครียด

การประเมินความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การประเมินความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ได้มีผู้ทำการศึกษา และสร้างแบบประเมินไว้หลายแบบด้วยกัน จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีแบบประเมินที่ใช้ในการประเมินความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ดังนี้

1. แบบประเมินความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Expectancy

Questionnaire : AEQ) โดย Brown, Christiansen and Goldman (1987) เป็นแบบประเมินที่เกี่ยวกับความเชื่อของผลลัพธ์ที่เกิดจากการดื่มแอลกอฮอล์ มี 68 ข้อคำถาม ให้เลือกตอบถูกหรือผิด (ถูก = 1 และผิด = 0) ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัย คือ 1) ความคิดทางบวก 2) การเพิ่มประสบการณ์ทางเพศ 3) ความพึงพอใจเกี่ยวกับร่างกายและสังคม 4) การเพิ่มความกล้าแสดงออกทางสังคม 5) การผ่อนคลาย หรือลดความตึงเครียด 6) การกระตุ้นหรือทำให้มีพลัง นำแบบประเมินนี้ไปหาความเชื่อมั่นในกลุ่มวัยรุ่นใหญ่ที่ดื่มแอลกอฮอล์แต่ไม่มีปัญหาจากการดื่ม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.72 - 0.92

2. แบบประเมินความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ พัฒนาครั้งที่ 3

(Alcohol Expectancy Questionnaire [AEQ 3]) โดย George et al., (1995) มี 40 ข้อคำถาม ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัย ปัจจัยทางบวก คือ 1) ความคิดทางบวก 2) ความพอใจในสังคมและสตรีระ 3) การแสดงออกทางสังคม 4) การเพิ่มการมีเพศสัมพันธ์ และ 2 ปัจจัยทางลบ คือ 1) พลังและความก้าวร้าว 2) ความคิดที่ไม่ดี พบว่าแบบประเมินมีความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคอยู่ระหว่าง 0.83 - 0.93

3. แบบประเมินความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Expectancy

Questionnaire [AEQ]) ของ Young and Oei (1996) ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 43 ข้อ ประกอบด้วย 6 ด้านที่เกี่ยวกับความคาดหวังในผลลัพธ์จากการดื่มแอลกอฮอล์ คือ 1) ความกล้าแสดงออก 2) การเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ 3) ความรู้สึกพึงพิง 4) การกระตุ้นในเรื่องเกี่ยวกับเพศ 5) การเปลี่ยนแปลงการรู้จัก 6) การลดความตึงเครียด ลักษณะของคำถามเป็นมาตราส่วนแบบลิเกิต (Likert Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วย ไม่น่าใจไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยที่สุด แบบประเมินได้นำไปหาความเชื่อมั่น โดยประเมินจากกลุ่มตัวอย่างในนักเรียนทั้งชายและหญิง จำนวน 451 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ในแต่ละด้านเท่ากับ 0.88, 0.80, 0.76, 0.72, 0.61, 0.72 ตามลำดับ และนำแบบประเมินไปทดสอบซ้ำ (Test-Retest Reliability) ในกลุ่มตัวอย่างในนักเรียนทั้งชายและหญิงจำนวน 185 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคในแต่ละด้านเท่ากับ 0.88, 0.80, 0.76, 0.72, 0.61, 0.72 ตามลำดับ

4. แบบวัดความคาดหวังการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (AOES) ของ Leigh and Stacy (1993) เป็นแบบประเมินความคาดหวังทางบวกและทางลบทั้งสองอย่างไปพร้อมกัน แบบวัด (AOES) ได้มีการนำใช้อย่างแพร่หลายในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มนักศึกษา แบบวัด AOES ประกอบไปด้วย 34 ข้อคำถาม ซึ่งมีระดับการวัด 6 ระดับคือ 1 = ไม่เคยเกิดขึ้นเลย (no chance) จนถึง 6 = เกิดขึ้นบ่อยครั้ง (Certain to Happen) ที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามที่ระบุในแบบวัดที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงหลังจากมีการดื่มหนัก ซึ่งจะถามรวมทั้งความคาดหวังทางบวก (Positive Expectancies) และความคาดหวังทางลบ (Negative Expectancies) อยู่ในรูปแบบประเมินพฤติกรรมดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แบบวัดความคาดหวังทางบวก (Positive Expectancies Scale) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยได้แก่ การส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคม (Social Facilitation) การเพิ่มความสนุกสนาน (Fun Effects) การลดความตึงเครียด (Tension Reduction Effects) และการเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ (Sexual Effects) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90 .90 .91 และ .73 ตามลำดับ และแบบวัดความคาดหวังทางลบ (Negative Expectancies) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อยได้แก่ ด้านผลกระทบต่ออารมณ์ทางลบ (Negative Emotional Effects) ด้านผลเสียต่อความคิด (Cognitive Impairment Effects) ผลกระทบทางลบต่อร่างกาย (Physical Impairment Effects) และด้านผลกระทบต่อสังคมทางลบ (Negative Social Effects) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .82 .77 .84 และ .82 ตามลำดับ

แนวคิดทฤษฎีความคาดหวัง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) (Bandura, 1997) เป็นทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งบูรณาการคำอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในเชิงพฤติกรรมและความคิด ดังนั้น จึงมี 3 องค์ประกอบหลักที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม องค์ประกอบแรก ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมเสนอว่า บุคคลเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมของตน ทั้งทางตรงและทางอ้อมนั่นคือ บุคคลอาจเรียนรู้พฤติกรรมด้วยตนเองจากการแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับรางวัลและการลงโทษ หรือโดยการกระตุ้นทางอ้อมจากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น องค์ประกอบที่สองคือความคิดเป็นสื่อกลางที่มีอิทธิพลต่อสภาพสิ่งแวดล้อมในการกำหนดพฤติกรรม ในขณะที่ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเดิมของ Skinner (1938) อธิบายว่า บุคคลเรียนรู้โดยเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมอธิบายว่า ความคิดเป็นสื่อกลางที่มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมในการกำหนดพฤติกรรมหมายถึง ความคิดประเมินเหตุการณ์อาจเปลี่ยนวิธีทำให้คนแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์นั้น ๆ และความเชื่อที่บุคคลยึดถือเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้ และความสามารถของบุคคลในการแสดงพฤติกรรม

นั้นอาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่บุคคลแสดงเช่นกัน องค์ประกอบที่สาม แบนดูราเชื่อว่าอิทธิพลสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายในบุคคลได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และสภาพร่างกาย รวมทั้งพฤติกรรมทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมร่วมกัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกันสองทาง นอกจากนี้ในการอธิบายการเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกันเช่นนี้ แบนดูราเสนอว่าอิทธิพลเหล่านี้มีน้ำหนักไม่เท่ากันและอิทธิพลของปัจจัยเหล่านี้จะต่างกันไปตามในสภาวะแวดล้อมที่ต่างกันและพฤติกรรมที่ต่างกัน

ในขณะที่มีการให้ความสำคัญทางด้านปัญญาว่า เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมก็เช่นกันได้ให้ความสำคัญของกระบวนการคิด ความเชื่อของบุคคลมากกว่าสิ่งแวดล้อมในการกำหนดพฤติกรรม เนื่องจากการคิดเป็นปัจจัยภายในบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์และมีอิทธิพลทั้งกับสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม การคิดจึงเป็นวิธีการที่บุคคลสามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของตนนั่นคือ การคิดเชื่อมโยงระหว่างอิทธิพลสิ่งแวดล้อมกับผลลัพธ์ทางด้านพฤติกรรม

จากแนวคิดของ Bandura (1997, p. 110) ได้พัฒนาและทดสอบทฤษฎี คือ ถ้าบุคคลสามารถคาดหวังหรือมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง โดยทราบว่าจะต้องทำอะไรบ้างและเมื่อทำแล้วจะได้ผลลัพธ์ตามที่ตนคาดหวังไว้ บุคคลนั้นก็จะมีปฏิสัมพันธ์ตาม โครงสร้างทฤษฎีที่สำคัญมีดังนี้ บุคคล (Person), พฤติกรรม (Behavior), ผลลัพธ์ (Outcome), ความคาดหวังในความสามารถ (Efficacy Expectations) และความคาดหวังของผลลัพธ์ (Outcome Expectations) ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญที่ทำให้บุคคลจะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้นคือ

1. ความคาดหวังในความสามารถ (Efficacy Expectations) หมายถึงความคาดหวังในความสามารถว่า เป็นความเชื่อของบุคคลที่ว่าตนสามารถหาพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ได้ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ
2. ความคาดหวังในผลลัพธ์ (Outcome Expectations) หมายถึง การที่บุคคลประมาณค่าพฤติกรรมเฉพาะอย่างที่จะปฏิบัติ นำไปสู่ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง เป็นการคาดหวังผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากพฤติกรรมที่ได้ทำ

บุคคลจะตัดสินใจ กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความคาดหวังหรือความเชื่อว่า ตนจะสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้สำเร็จ และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับ การคาดหวังหรือการประมาณค่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมว่ามีคุณค่าเพียงใดเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้น

ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom

ทฤษฎีความคาดหวังถูกนำเสนอโดย Vroom (1964) ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำกระทำพฤติกรรมซึ่งได้สรุปไว้ว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะทุ่มเทในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับ การประเมินว่าตนเองจะทำได้หรือไม่ได้ ผลที่ได้รับจะเป็นอะไรและคุ้มค่าหรือไม่กับ

การที่ทุ่มเทไป ซึ่งจะต้องมีแรงจูงใจที่เกิดจากตัวบุคคลเอง โดยเกิดจากความคิดของตัวบุคคลที่จะตั้งความคาดหวังในสิ่งที่จะกระทำนั้น ๆ และความคาดหวังนั้นจะเป็นไปตามค่านิยมของตนเอง เพื่อจะทำให้บุคคลพยายามที่จะทำสิ่งนั้นให้ได้ ซึ่งแนวทางที่จะสร้างแรงจูงใจให้บุคคลพยายามทำสิ่งนั้น คือ การสร้างความคาดหวัง การให้บุคคลตระหนักในค่านิยมต่องาน การให้บุคคลใช้ความพยายาม ในการเสริมสร้างความสามารถในการทำงานและการช่วยให้บุคคลเข้าใจบทบาทของตนเอง ในงานนั้น ๆ แต่ก็ต้องอาศัยทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ทฤษฎีแรงจูงใจ และทฤษฎีความพึงพอใจ ประกอบกัน เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความคาดหวังของบุคคลนั้น ๆ

ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นพบว่า มิได้เกิดจากปัจจัยที่พบทางกายภาพ แต่เกิดจากความเชื่อและการยอมรับถึงผลของแอลกอฮอล์ เมื่อดื่มเข้าไปในร่างกาย เช่น บุคคลเชื่อว่าเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเกิดพฤติกรรมตามผลของความเชื่อที่เกิดจากความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยคาดหวังผลที่เป็นเชิงบวก (Goldsmith et al., 2009) และผลของความคาดหวังดังกล่าวจะมาจากพื้นฐานการแสวงหาความตื่นเต้นที่สะสมมาตั้งแต่ในวัยเด็ก และเก็บไว้ในส่วนความจำระยะยาว เพื่อรอเวลาที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจในการที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Romer & Hennessy, 2007) และความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิด ช่องทางความคิด กับแหล่งที่มีอิทธิพลทางสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อน เป็นต้น (สมพร สิทธิสงคราม, 2551) เมื่อความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นที่ยอมรับ คือ สามารถบอกพฤติกรรมที่แสดงออกมาได้เมื่อดื่มแอลกอฮอล์ ผลลัพธ์ของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับ พลังอำนาจของแอลกอฮอล์ ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าหลักใหญ่ของความคาดหวังเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความจำเป็นในชีวิต การเริ่มต้น การคงอยู่ และการสูญสิ้นไปของพฤติกรรม รวมทั้งพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นปัญหาด้วย

ความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Outcome Expectancies) มีทั้งด้านบวกและด้านลบ ความคาดหวังผลลัพธ์จากการดื่มแอลกอฮอล์ด้านบวก (Positive Outcome Expectancies) เช่น สามารถที่จะพูดกับบุคคลอื่นได้ง่าย รู้สึกว่าร่างกายผ่อนคลาย ไม่รู้สึกกลัว มีความกล้ามากขึ้น และสามารถที่จะเพิ่มสมรรถนะทางเพศได้ (Leigh & Stacy, 1993; Galen & Rogers, 2004; Goldsmith et al., 2009) ส่วนความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ด้านลบ (Negative Outcome Expectancies) เช่น รู้สึกว่าตนเองเป็นคนเซื่องช้า พุดจาหยาบคาย ส่งเสียงดังเอะอะสร้างความรำคาญ (Galen & Rogers, 2004; Urbán et al., 2008) อาการเมาค้างทำให้ปวดศีรษะและหน้าแดง การได้รับบาดเจ็บหรืออันตราย การทำผิดกฎหมาย การมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ตั้งใจและไม่ป้องกัน ผลลัพธ์จากการดื่มแอลกอฮอล์ทั้งด้านลบและด้านบวกมีความสัมพันธ์กับ

ความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ (Park & Grant, 2005) คือ เด็กวัยรุ่นมีผลลัพธ์จากการดื่มแอลกอฮอล์ด้านลบ จะทำให้มีความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์น้อยก็จะส่งผลให้ดื่มแอลกอฮอล์น้อยลง แต่ถ้ามีผลลัพธ์จากการดื่มแอลกอฮอล์ด้านบวกจะทำให้มีความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์มาก และส่งผลให้ดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้นเช่นกัน

ความคาดหวังได้ถูกนิยามว่า เป็นความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ทางบวกหรือทางลบของพฤติกรรม (Behavioral) อารมณ์ (Emotional) และความคิด (Cognitive Effects) ต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Quigley & Marlatt, 1996; Wiers et al., 1997; Baer, 2002) ความคาดหวังเกิดขึ้นจากตัวปัจจัยภายในของบุคคลโดยเฉพาะการเสริมแรง จะมีหน้าที่ทำให้เกิดพฤติกรรมโดยตรง แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการดื่มพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Kuntsche et al., 2007; Urbán et al., 2008; Goldsmith et al., 2009; Hasking, Lyvers, & Carlpio, 2011) เพราะว่า บุคคลมีความคาดหวังเฉพาะในตัวก่อนที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Cox & Klinger, 1988; Cooper, 1994)

จากทบทวนทฤษฎีและงานวิจัย พบว่า ความคาดหวังเป็นความเชื่อของบุคคลต่อผลลัพธ์จากการดื่ม ซึ่งมีนักวิจัยและนักทฤษฎีหลายท่านได้แบ่งองค์ประกอบของความคาดหวังการดื่มมีความคล้ายกันในด้านความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการดื่ม งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยวัดความคาดหวังการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตามแนวคิดของ Leigh and Stacy (1993) เพราะควบคุมและจำแนกอย่างชัดเจนระหว่างความคาดหวังทางบวกและความคาดหวังทางลบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สุจิตรา อินทะวงษ์ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์และแบบแผนการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,152 คน โดยใช้แบบประเมินความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ Young and Oei (1996) ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ดื่มแอลกอฮอล์จำแนกตามความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์รายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์ด้านการกระตุ้นในเรื่องเกี่ยวกับเพศร้อยละ 56.40 ด้านความกล้าแสดงออกร้อยละ 55.10 ด้านการเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ร้อยละ 52.80 การลดความตึงเครียดร้อยละ 49.40 ด้านการเปลี่ยนแปลงการรู้คิดร้อยละ 45.10 และด้านความรู้สึกพึงพอใจร้อยละ 42.40 ความคาดหวังจากการดื่มแอลกอฮอล์แต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กับแบบแผนการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กวัยรุ่น คือ ด้านความกล้าแสดงออก ด้านการเปลี่ยนแปลงภาวะอารมณ์ ด้านความรู้สึกพึงพอใจ ด้านการกระตุ้น ในเรื่องเกี่ยวกับเพศ ด้านการเปลี่ยนแปลงการรู้คิด และการลดความตึงเครียด

สมพร สิทธิสงคราม และคณะ (2551) ศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น พบว่าการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิเสธการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และ

ความ คาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ได้ร้อยละ 48.2 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .001 กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ที่มีความเสี่ยงน้อยร้อยละ 30.59 เสี่ยงต่ออันตรายสูงร้อยละ 20 และเป็นอันตรายร้อยละ 49.41 กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการปฏิเสธการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในระดับ ต่ำร้อยละ 56.86 และระดับสูงร้อยละ 43.14 กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์อยู่ในระดับสูงร้อยละ 53.73 และมีความคาดหวังจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อยู่ในระดับต่ำร้อยละ 46.27 อิทธิพลทางสังคมต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลต่อกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากพ่อแม่ต่ำหรือ การควบคุมสูง ร้อยละ 3.53 ระดับปานกลางร้อยละ 58.43 และได้รับการสนับสนุนสูงหรือ การควบคุมต่ำ ร้อยละ 38.04 กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อกลุ่มตัวอย่างในระดับปานกลาง ร้อยละ 19.22 และในระดับสูง ร้อยละ 80.78 สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อกลุ่มตัวอย่างในระดับต่ำ ร้อยละ 1.96 ในระดับปานกลางร้อย ละ 75.69 และในระดับสูง ร้อยละ 22.35

สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของพฤติกรรมการสูบบุหรี่/ ดื่มสุรา ในวัยรุ่น และการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่าง อายุ กับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 660 คน กลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 676 คน และกลุ่มนักศึกษา นักศึกษาระดับ มหาวิทยาลัย จำนวน 672 คน ผลการวิจัยพบว่า โมเดลเชิงเหตุของพฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุรา ในวัยรุ่นที่พัฒนาขึ้นทั้ง 3 กลุ่ม มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรอิสระในโมเดล อธิบายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ดื่มสุรากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 67.20 ตัวแปร อิสระในโมเดลอธิบายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ดื่มสุรากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายคิดเป็น ร้อยละ 82.30 ตัวแปรอิสระในโมเดลอธิบายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ดื่มสุรากลุ่มนักศึกษา นักศึกษา มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 67.90 โมเดลสมมติฐานวิจัยของกลุ่มวัยรุ่น 3 วัย มีความแปรเปลี่ยน ของค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายนอกแฝงกับภายในแฝงอิทธิพลเชิง สาเหตุระหว่างตัวแปรภายในแฝง

ชฎิล สมรภูมิ และศรีวรรณ มีคุณ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางป้องกัน พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนวัยรุ่นจำนวน 1,008 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์แบบเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 55.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์มี 4 ปัจจัยได้แก่ ทำศนคติต่อการดื่มเครื่องดื่ม การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน และตัวแบบการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ระดับนัยสำคัญ ทางสถิติ .01 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 5 ปัจจัย ได้แก่

การตลาดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทัศนคติต่อการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์และผ่านความคาดหวังจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ การสนับสนุนจากเพื่อนที่ตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทัศนคติ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทัศนคติต่อการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ การเข้าถึงแหล่ง ซื่อขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความคาดหวังจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

ประดิษฐ์ ทองคำวัน (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดจันทบุรี ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 400 คน โดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความวิตกกังวลทางสังคม ความคาดหวังเชิงบวกจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยพบว่า ความวิตกกังวลทางสังคม ความคาดหวังเชิงบวกจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และผลจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของผลจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ได้ร้อยละ 27 ตัวแปรพฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และความวิตกกังวลทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์โดยส่งผ่านความคาดหวังเชิงบวกจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

วิชุดา กิจธรรรม (2555) ได้ศึกษาเรื่อง เหตุและผลของพฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาไทย โดยมีปัจจัยเชิงเหตุ 5 ปัจจัย ประกอบด้วยปัจจัยทางจิต 3 ปัจจัยได้แก่ ความคาดหวังผลของการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ แรงจูงใจในการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และความรู้สึกแสวงหา ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อิทธิพลจากเพื่อน ครอบครัว และเครือข่ายทางสังคม และปัจจัยชีวสังคม ซึ่งส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และปัจจัยเชิงผลที่เกิดขึ้นติดตามมาคือ สภาพปัญหาที่เกิดจากการมีพฤติกรรมเสี่ยงของนักศึกษา 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาที่เกิดกับตัวนักศึกษา 2) ปัญหาที่เกิดกับคนรอบข้าง และ 3) ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม ผลการวิจัยพบว่า การแก้ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น จากพฤติกรรมการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ นั้นจะต้องให้ความสำคัญในการปรับลดพฤติกรรมการตี้มด้วยการลดอิทธิพลของปัจจัยเชิงเหตุและเพิ่มความเข้มแข็งของปัจจัยทางจิต คือ 1) การลดอิทธิพลของปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญ 3 ปัจจัยคือ ความคาดหวังผลของแอลกอฮอล์ แรงจูงใจในการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และความรู้สึกแสวงหา 2) การปรับเปลี่ยนเจตคติของนักศึกษาให้มีแรงจูงใจและแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เชิงบวกที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสาธารณชน 3) การส่งเสริมให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดทางสังคมเชิงบวกแก่เด็ก

McMahon, Jones, and O'donnell (1994) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความคาดหวังทางบวก และความคาดหวังทางลบระหว่างเพศหญิงและเพศชายในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสังคม กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 163 คน เพศชาย 81 คน และเพศหญิง 82 คน พบว่า เพศ และความคาดหวังเชิงลบที่เกี่ยวข้องกับการวัดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของปริมาณ ครั้ง ที่ดื่มเพศและความคาดหวังทางลบเกี่ยวข้องกับจำนวนครั้ง/สัปดาห์ และยังมีความสัมพันธ์กับปริมาณการดื่ม ต่อสัปดาห์ สำหรับเพศชาย พบว่า เกี่ยวข้องกับปริมาณการดื่มในแต่ละครั้ง และจำนวนครั้ง ในแต่ละสัปดาห์ยังคงมีเพียงความคาดหวังจากการดื่มที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการดื่มต่อสัปดาห์ สำหรับเพศหญิงพบว่าความคาดหวังทางลบ และความคาดหวังทางบวกเกี่ยวข้องกับปริมาณการดื่มในแต่ละครั้ง อายุเกี่ยวข้องกับควมถี่ในการดื่มในแต่ละสัปดาห์ อายุ ความคาดหวังทางลบและความคาดหวังทางบวก เกี่ยวข้องกับปริมาณการดื่ม สัปดาห์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างกันในลักษณะของรูปแบบ และบริบททางวัฒนธรรม

Oei and Morawska (2004) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากความคาดหวังและการรับรู้ความสามารถในการปฏิเสธการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของโมเดลความรู้ความเข้าใจต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ความคาดหวังจากการดื่มและการรับรู้ความสามารถในการปฏิเสธการดื่มสามารถอธิบายการซื้อและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ แสดงให้เห็นว่าความคาดหวังและการรับรู้ความสามารถในการปฏิเสธการดื่มสามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับพฤติกรรมการดื่มทั้ง 4 แบบได้แก่ การดื่มทั่วไป การดื่มเพื่อสังคม พฤติกรรมการดื่ม การดื่มดื่มหนัก และการดื่มที่เป็นปัญหาหรือนักดื่ม

Kong and Bergman, (2010) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการดื่มของวัยรุ่นที่เป็นผู้ดื่มหน้าใหม่ ที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 104 ที่มีอายุแต่ 16 - 21 ปี โดยการใช้เครื่องดื่มที่เป็นแบบวัดความคาดหวัง (Expectancies) แรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motive) และควมถี่และปริมาณการดื่ม (Quantity and Frequency of Drinking) และการสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเพื่อประเมินอาการของความผิดปกติของการดื่ม (Alcohol Use Disorders) จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบตัวแปรสื่อกลางหลายตัวของแรงจูงใจพบว่า ความคาดหวังจากสังคมการดื่มเกี่ยวข้องกับการดื่มไปในทางที่ผิดที่คิดว่าเกี่ยวข้องกับเส้นทางอิทธิพลของแรงจูงใจส่งเสริมการดื่ม (Enhancement Drinking Motives) รูปแบบของแรงจูงใจในการดื่ม เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจทางบวกที่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความคาดหวังการดื่มทางสังคมกับการดื่มแบบผิด ๆ นี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลไม่เพียงแต่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบผิด ๆ เพราะมีการคาดหวังว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยให้การลดผลกระทบทางบวกในสถานการณ์ทางสังคมได้ แต่ความคาดหวังเหล่านั้นมีอิทธิพลโดยตรงต่อการส่งเสริมแรงจูงใจในการดื่ม และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบผิด ๆ

Anderson et al., (2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดื่มหรือไม่ดื่มของวัยรุ่นขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและความคาดหวังที่ใช่และไม่ใช่ พบว่า แรงจูงใจในการดื่มเป็นสิ่งสำคัญในรูปแบบความคิดและการตัดสินใจของวัยรุ่น สิ่งที่ทำให้มีแรงจูงใจที่ไม่ดื่มนั้นขึ้นอยู่กับ การได้รับความสนใจน้อย การตรวจสอบแรงจูงใจในการดื่มและความคาดหวังการดื่มทำนายพฤติกรรมกรรมการดื่มในกลุ่มวัยรุ่นในสหรัฐอเมริกา จำนวน 2,500 คน แรงจูงใจที่ทำให้ไม่ดื่มสามารถทำนายอัตราการเสียชีวิตและพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Use) แรงจูงใจที่จะไม่ดื่มมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจที่ดื่ม เหมือนกับแรงจูงใจทางสังคมและแรงจูงใจเผชิญปัญหา (Drinking Motive) และความคาดหวังการดื่ม (Alcohol Expectancies) ทำนายในลักษณะของพฤติกรรมกรรมการดื่ม เช่น แรงจูงใจที่ไม่ดื่มมีผลกระทบต่อแรงจูงใจทางสังคมของวัยรุ่น ได้พบว่า เป็นสิ่งสำคัญที่มีความแตกต่างกันระหว่างแรงจูงใจที่ไม่ดื่มและความคิดเกี่ยวกับการดื่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำนายพฤติกรรมกรรมการดื่มของวัยรุ่น งานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่สนับสนุนการพัฒนาโมเดลการตัดสินใจการดื่มของวัยรุ่น แต่ยังมีผลต่อการนำไปใช้ในการสร้างโปรแกรมป้องกันการดื่ม

Hasking et al., (2011) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเผชิญปัญหา ความคาดหวังจากการดื่ม แรงจูงใจในการดื่มและพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 454 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 55.78 โดยการใช้แบบสอบถามทางระบบออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังจากการดื่มเพื่อเพิ่มความมั่นใจและการลดความตึงเครียดเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่าง การหลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหา กับพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการดื่ม อย่างที่คาดไว้ว่าแรงจูงใจในการดื่มมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกรรมการดื่ม ความคาดหวังทางลบมีความสัมพันธ์ทางตรงต่อพฤติกรรมกรรมการดื่ม ผลการวิจัยได้อธิบายในรูปแบบของโมเดลการเรียนรู้ทางปัญญา กับกรรมการดื่ม และแนวทางในการสร้างกิจกรรมการป้องกัน พฤติกรรมการดื่มใช้การดื่มเพื่อแก้ปัญหา

Black et al., (2012) ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังจากการดื่มและการรับรู้ความสามารถของตนทางสังคม ที่เป็นสื่อกลางระหว่างการดื่มที่เป็นอันตรายกับความวิตกกังวลทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังจากการดื่มมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมกรรมการดื่มและการรับรู้ความสามารถในการปฏิเสธมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัย ยังแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจ ทำให้เกิดผลดีในการบำบัด ซึ่งทำให้กลุ่มผู้ดื่ม ลดพฤติกรรมกรรมการดื่มน้อยลงและหลีกเลี่ยงการดื่มที่เป็นอันตรายและความวิตกกังวลลดลง

Nicolai, Moshagen, and Demmel (2012) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบความคาดหวังจากการดื่มและพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในเพศ และอายุ ที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นเยอรมัน จำนวน 6,467 คน และกับ 5 กลุ่มอายุ ที่มีอายุแต่ 18 – 59 ปี โดยใช้แบบประเมิน

ความคาดหวังจากการตี๋ม และพฤติกรรมการตี๋มประเมินจากจำนวนการตี๋มในแต่ละวันและเดือนที่ผ่านมา และปริมาณการตี๋มในแต่ละวัน ผลการวิจัยพบว่า ก่อนที่จะมีการเปรียบเทียบกลุ่มได้ม่มีการวัดความไม่แปรเปลี่ยนอายุ และเพศก่อน เปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยของตัวแปรแฝงได้แสดงให้เห้นว่า ความคาดหวังทางบวกและทางลบ มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับการเพิ่มขึ้นของอายุอย่างไร ก็ตามการลดลงของความคาดหวังไม่ได้สะท้อนถึงรูปแบบการตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ การวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยตัวแปรความคาดหวัง และการตี๋มได้แสดงให้เห้นว่าอำนาจการทำนายความคาดหวังจะแตกต่างกันตามอายุและเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังทางสังคมและการเพิ่มประสิทธิภาพทางเพศเป็นตัวทำนายได้มากที่สุดในกลุ่มวัยรุ่น แต่ไม่มีผลกับกลุ่มที่มีอายุมาก ตรงกันข้ามความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับการลดความตึงเครียดและการด้อยค่าเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดในกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 30 ปี แต่ไม่มีผลกับกลุ่มวัยรุ่น นอกจากนี้การเกิดความคาดหวังเหล่านั้นจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและเพศ

ตอนที่ 4 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความตื่นเต้น

ความหมายของการแสวงหาความตื่นเต้น

การแสวงหาสิ่งตื่นเต้น (Sensation Seeking) เป็นคุณลักษณะทางบุคลิกภาพแบบหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกเกิดจากผลของความต้อการทางด้านร่างกาย และจิตใจ จากคุณลักษณะบุคลิกภาพรูปแบบนี้จึงมีผู้ให้คำจำกัดความของการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

Arnett (1992, p. 344) ให้ความหมายว่า ความตื่นเต้นเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและบุคลิกภาพของคน ซึ่งบุคคลที่มีการแสวงหาความตื่นเต้นอยู่ในระดับสูงกว่า เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพชนิดที่ (Type-T-Positive Physical) โดยบุคลิกภาพดังกล่าวจะมีการรวมตัวกันของคุณลักษณะบุคลิกภาพแบบเปิดเผย มีความคิดสร้างสรรค์ และแปลกใหม่ มีความต้อการเพื่อให้ได้มาซึ่งความตื่นเต้นและท้าทาย

Zuckerman (1994, p. 10) การแสวงหาความตื่นเต้นเป็นลักษณะของความต้อการความแตกต่าง ความแปลกใหม่ ประสบการณ์ความรู้สึกที่น่าตื่นเต้น และการแสดงออกในกิจกรรมที่ทำให้เกิดความเสีียงทั้งต่อตัวเองและสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ดังกล่าว

Hittner and Swickert (2006, pp. 1383-1384) ให้ความหมายว่า การแสวงหาความตื่นเต้นเป็นลักษณะเฉพาะทางบุคลิกภาพซึ่งเป็นความรู้สึกแสวงหาความแตกต่าง แปลกใหม่ และประสบการณ์ ประสบการณ์เหล่านี้อาจรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นความเสีียงทางร่างกายเช่น การปีนเขา การกระโดดร่ม สถานที่ชุมนุมทางการเมือง และแนวคิดทางปรัชญาหรือการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสพติดเช่น การเล่นเกมพนัน และการใช้สารเสพติดอื่น ๆ

Magid, Maclean, and Colder (2007, p. 2047) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความต้องการอย่างมากต่อความแปลกใหม่ แตกต่าง และความตั้งใจที่จะเสี่ยงเพื่อประสบการณ์ที่จะได้มา

Urbán et al., (2008, p. 1345) ให้ความหมายว่า การแสวงหาความตื่นเต้น เป็นการแสวงหาสิ่งที่แตกต่าง แปลกใหม่ ชับซ้อนและความรู้สึกที่รุนแรงและประสบการณ์ และเป็นความตั้งใจที่จะให้เกิดความเสี่ยงทางร่างกาย สังคม กตหมาย และการเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์

Adams et al., (2012, p.848) ได้ให้ความหมายว่า เป็นความรู้สึกแสวงหาการเพิ่มความสนุกสนาน และการแสวงหาความตื่นเต้น หรือประสบการณ์ใหม่ ๆ แม้ว่าจะเป็นอันตรายหรือความเสี่ยง

Kim and Kim (2012, p. 327) ได้ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะทางบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความแตกต่าง พฤติกรรมเหล่านี้มีลักษณะที่เป็นความเสี่ยง ซึ่งเป็นการต้องการเพื่อที่จะให้เกิดความแตกต่าง ความแปลกใหม่ ความตื่นเต้นและการผจญภัยที่แตกต่างจากประสบการณ์ที่ผ่านมา ขาดการไตร่ตรอง ยั้งคิดและเบื่อง่าย

ประธาน รัชตจำรุญ (2544, หน้า 7) ให้ความหมายว่า การแสวงหาสิ่งตื่นเต้น เป็นคุณลักษณะของบุคลิกภาพที่เป็นความต้องการของร่างกายและจิตใจให้มีพฤติกรรม การแสดงออกที่ชื่นชอบความแปลกใหม่ ความท้าทาย และประสบการณ์ที่แตกต่างจากปกติ

จุฬาลักษณ์ เชาวสุวรรณกิจ (2549, หน้า 76) หมายถึง ลักษณะทางบุคลิกภาพของบุคคล ที่ต้องการสิ่งเร้าที่มีความแปลกใหม่และมีความเข้มข้นในการกระตุ้นทางประสาทสัมผัส

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การแสวงหาความตื่นเต้นเป็นคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ที่แสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีความต้องการความแตกต่าง แปลกใหม่ และแสวงหาประสบการณ์ ความรู้สึกที่น่าตื่นเต้น และยังเป็นความต้องการที่จะให้เกิดความเสี่ยงต่อร่างกาย และจิตใจ

การแสวงหาความตื่นเต้นเป็นลักษณะของบุคคลที่มุ่งแสวงหาความแปลกใหม่ ท้าทาย และเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงเพื่อสร้างความเร้าใจ บุคคลทุกคนมีลักษณะแบบนี้ในระดับที่ต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยสามส่วน คือ พันธุกรรม ระดับของสารทางชีวเคมีในร่างกาย และสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล แต่จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าถูกกำหนดโดย พันธุกรรม และลักษณะทางชีวเคมีเป็นหลัก ผลการศึกษาของ Bouchard (1994) ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะการแสวงหาความตื่นเต้น ได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรม โดยพบความสัมพันธ์ระหว่างการสืบทอดทางพันธุกรรมกับนิสัยแบบมุ่งแสวงหาความท้าทายในระดับปานกลางถึงสูง และตรงข้ามกับปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่

(Kraft & Zuckerman, 1999) พบว่าลักษณะมุ่งแสวงหาความท้าทายไม่มีความสัมพันธ์กับการมีครอบครัว ที่สมบูรณ์หรือครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยง แต่อิทธิพลของเพื่อนและสิ่งแวดล้อมภายนอกบ้านมีผลต่อการปรับแต่งลักษณะแบบมุ่งแสวงหาความท้าทาย

ทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการแสวงหาความตื่นเต้น

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการและการแสวงหาสิ่งตื่นเต้น

จากการเปรียบเทียบทฤษฎีวิวัฒนาการกับจิตวิทยาพบว่า ในสัตว์แต่ละประเภทจะมีระดับความแตกต่างกันอย่างมากในการสำรวจสิ่งต่าง ๆ เช่น การเข้าใกล้สิ่งเร้าที่แปลกใหม่ และการเล่นในสิ่งที่เสี่ยงอันตราย ผลจากการศึกษาทำให้ถูกเชื่อว่าความชื่นชอบในกิจกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดมาจากปัจจัยทางชีววิทยาที่มีความแตกต่างกันของสัตว์แต่ละตัว จากหลักฐานที่พบทำให้ทราบว่า การแสวงหาความตื่นเต้นมีความเกี่ยวข้องกันกับความสำเร็จของวิวัฒนาการสืบเผ่าพันธุ์ เนื่องจากการรอดชีวิตของสัตว์เหล่านั้นต้องอาศัยการครอบครองอาณาเขต มีพฤติกรรมเลือกคู่ผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ และเมื่อเกิดการบุกรุกจากสัตว์อื่นผู้ที่รอดชีวิตได้ก็จะต้องมีการสำรวจค้นหาอาณาเขตใหม่ไปเรื่อย ๆ ซึ่งลักษณะทางธรรมชาติเช่นนี้ผู้ที่มีความอดทน และสามารถรอดชีวิตมาได้ก็จะเป็นสายพันธุ์ที่เข้มแข็งและมีการพัฒนาต่อไป (Buss, 1990)

2. ทฤษฎีสัญชาตญาณและแรงขับ

ทฤษฎีทั่วไปได้กล่าวถึงความเป็นจริงของมนุษย์ที่ใช้เวลาส่วนมากในชีวิตหมดไปกับการสำรวจ และทำกิจกรรมที่แสวงหาสิ่งตื่นเต้น โดยเชื่อว่าพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นจากแรงจูงใจขั้นปฐมภูมิ ตัวอย่าง เช่น ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในการบริโภคอาหารหรือความต้องการมีเพศสัมพันธ์ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างอิสระตามธรรมชาติ ซึ่งเรียกว่าเป็นสัญชาตญาณ และแรงขับของมนุษย์ ซึ่งกล่าวได้ว่า สัญชาตญาณเป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่กำเนิด ซึ่งทำให้คนเรามีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ จึงเป็นปฏิกิริยาที่มีผลต่อแรงจูงใจให้คนเราแสดงออกถึงพฤติกรรมต่าง ๆ มีอยู่ 2 ประเภท คือ สัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิตอยู่ และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Freud, 1957)

2.1 สัญชาตญาณแห่งการดำรงชีวิตอยู่ นั่นคือ เมื่อร่างกายอยู่ในสภาวะที่ไม่สมดุล ซึ่งความไม่สมดุลทางร่างกายจะเป็นสิ่งเร้า หรือเป็นแรงจูงใจให้ร่างกายได้มีพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้ร่างกายอยู่ในภาวะที่สมดุล ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ เช่น เมื่อเกิดความหิวจะต้องรับประทานอาหาร เมื่อเกิดความกระหายน้ำต้องดื่มน้ำ หรือเมื่อเกิดความรู้สึกเกรงกลัวว่าคนอื่นจะมาทำร้ายต้องมีการป้องกันตัวเอง ฯลฯ

2.2 สัญชาตญาณแห่งความตาย เป็นสัญชาตญาณที่แสดงออกในพฤติกรรมที่มีการเสี่ยงในอัตราสูง โดยพลังของสัญชาตญาณส่วนเหล่านี้จะค่อย ๆ สะสมอยู่ในตัวบุคคลตั้งแต่เกิดและเมื่อมีมาก ๆ เข้าก็พยายามหาทางออกหรือปลดปล่อยออกมา อาจเป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผยเป็น

พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การแสดงท่าที่ไม่เป็นมิตรกับผู้อื่น การก่ออาชญากรรมแบบต่าง ๆ หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่ไม่เปิดเผยในรูปแบบของการทำร้ายหรือทำลายตัวเอง นอกจากนี้พฤติกรรมความก้าวร้าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอาจถูกดัดแปลงเป็นการแสดงออกในรูปแบบที่สังคมยอมรับ เช่น การหาทางออกด้วยการเล่นกีฬาหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผาดโผนการกระโดดร่ม ดิ่งพสุธา การขับรถแข่ง การชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาของการต่อสู้หรือใช้กำลังความก้าวร้าว เป็นต้น

ทฤษฎีสัญชาตญาณและแรงขับที่แสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมต่าง ๆ นั้นมีเหตุผลเพื่อต้องการขจัดความเครียดและตอบสนองต่อสิ่งเร้า นอกจากนี้ระดับความรุนแรงของสิ่งเร้าก็เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการแสดงออกพฤติกรรม เช่นกัน ดังจะได้อธิบายถึงในทฤษฎีต่อไปนี้

3. ทฤษฎีการกระตุ้นและสิ่งเร้า

ทฤษฎีการกระตุ้นและสิ่งเร้าได้มีผู้ศึกษาและกล่าวไว้หลายท่านดังนี้

Pavlov (1927, pp. 1849-1936) ได้พบหลักการเรียนรู้ที่เรียกว่า Classical Conditioning ซึ่งอาจจะอธิบายโดยย่อได้ดังต่อไปนี้ พาฟลอฟ ได้ทำการทดลองโดยสุนัขกระดิ่งก่อนที่จะเอาอาหาร (ผงเนื้อ) ให้แก่สุนัข เวลาระหว่างการสุนัขกระดิ่งและให้ผงเนื้อแก่สุนัขจะต้องเป็นเวลาที่กระชั้นชิดมาก ประมาณ .25 ถึง .50 วินาที ทำซ้ำควบคู่กันหลายครั้ง และในที่สุดหยุดให้อาหารเพียงแต่สุนัขกระดิ่ง ก็ปรากฏว่าสุนัขก็ยังคมีน้ำลายไหลได้ ปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่าพฤติกรรมของสุนัข ถูกวางเงื่อนไข หรือที่เรียกว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกการเรียนรู้ที่เรียกว่า Classical Conditioning นั้นหมายถึงการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตามซึ่งมีลักษณะการเกิดตามลำดับขั้นดังนี้

3.1 ผู้เรียนมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง โดยไม่สามารถบังคับได้มีลักษณะ Reflex เกิดขึ้นเองโดยไม่มีการเรียนรู้ (Unconditioned) เป็นไปโดยอัตโนมัติ ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ พฤติกรรมชนิดนี้มีทั้งในสัตว์และในคน เช่น หมาเห็นอาหารแล้วน้ำลายไหล หรือการที่คนกะพริบตาเพราะมีลมผ่านหรือการที่ขากระตุกเมื่อโดนเคาะบริเวณหัวเข่า

3.2 การเรียนรู้เกิดขึ้นเพราะความใกล้ชิดและการฝึกหัด โดยการนำสิ่งเร้าที่มีลักษณะเป็นกลาง คือไม่สามารถทำให้เกิดการตอบสนองได้มาเป็น Conditioned Stimulus (CS) โดยนำมาควบคู่กับสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการตอบสนองโดยอัตโนมัติในเวลาใกล้เคียงกัน และทำซ้ำ ๆ ในที่สุดสิ่งเร้าที่เป็นกลางจะมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนอง ในช่วงที่ผู้เรียนเกิดการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เคยเป็นกลางนั้นเรียกว่าเกิดการเรียนรู้ชนิดมี Conditioned

สรุปแล้ว การตอบสนองเพื่อวางเงื่อนไข (Conditioned Response หรือ CR) เป็นผลจากการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก การวางเงื่อนไขเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งเร้าที่ต้องวางเงื่อนไข (Conditioned Stimulus หรือ CS) กับการสนองตอบที่ต้องการให้เกิดขึ้น

โดยการนำ CS ควบคู่กับสิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข (Unconditioned Stimulus หรือ UCS) ซ้ำ ๆ กันหลักสำคัญก็คือ จะต้องให้ UCS หลัง CS อย่างกระชั้นชิดคือเพียงเสี้ยววินาที (.25 - .50วินาที) และจะต้องทำซ้ำ ๆ กัน สรุปลแล้วความต่อเนื่องใกล้ชิด (Contiguity) และความถี่ (Frequency) ของสิ่งเร้า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (สุชา จันทน์เอม, 2540) และการทดลองที่จัดว่าเป็น Classical ได้ให้ประเด็นใหญ่ ๆ 4 ข้อด้วยกัน ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญของ S-R Theory คือ

1) กฎการสรุปกฎเกณฑ์ทั่วไป (Law of Generalization) หรือการแผ่ขยาย (Generalization) คือ ความสามารถของร่างกายที่จะตอบสนองในลักษณะเดิมต่อสิ่งเร้าที่มีความคล้ายคลึงกันได้ เมื่อสุนัขเกิดการเรียนรู้ว่าเมื่อได้ยินเสียงกระดิ่งจะได้อาหารสุนัขมีแนวโน้มที่จะสนองตอบต่อเสียงใด ๆ ก็ได้ที่คล้ายกับเสียงกระดิ่ง

2) กฎการจำแนกความแตกต่าง (Law of Discrimination) คือ ความสามารถของร่างกายในการที่จะจำแนกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้ การสอนให้สุนัขรู้จักแยกเสียงที่ต้องการให้เรียนรู้จากเสียงอื่น ๆ ให้ใช้การเสริมแรงภายหลังสิ่งที่ต้องการ

3) กฎการลดภาวะ (Law of Extinction) หรือ การลบพฤติกรรมชั่วคราว (Extinction) คือ การที่พฤติกรรมตอบสนองลดน้อยลงอันเป็นผลเนื่องจากการที่ไม่ได้รับสิ่งเร้าที่ไม่ได้ถูกวางเงื่อนไข ซึ่งในที่นี้ก็คือรางวัลหรือสิ่งที่ต้องการนั่นเอง

4) กฎการฟื้นคืนสภาพเดิมตามธรรมชาติ (Law of Spontaneous Recovery) หรือ การตัวของการตอบสนองที่วางเงื่อนไข (Spontaneous Recovery) หลังจากการลบพฤติกรรมชั่วคราวแล้ว สักระยะหนึ่งพฤติกรรมที่ถูกลบเงื่อนไขแล้วอาจฟื้นตัวขึ้นมาอีกเมื่อได้รับการกระตุ้นโดยสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (CS)

ประเภทของตัวเสริมแรง

สิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรงได้นั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทด้วยกัน

(Rimm & Masters, 1974) คือ

1. ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (Material Reinforces) เป็นตัวเสริมแรงที่กล่าวได้ว่า มีประสิทธิภาพกับเด็กมากที่สุด เนื่องจากเป็นตัวเสริมแรงที่ประกอบด้วยอาหาร ของที่เสพได้และสิ่งของต่าง ๆ เช่น ขนม บุหรี่ เหล้า ของเล่น เสื้อผ้า น้ำหอม รถยนต์ เป็นต้น ในกรณีของวัยรุ่นหรือผู้ใหญ่ก็ใช้ได้ผลในบางกรณีเช่นกัน เช่น กรณีที่ซื้อของขวัญให้คู่รักบ่อย ๆ หรือการที่บริษัทต่าง ๆ ให้รางวัลพนักงานของตนที่ทำงานได้ดี เป็นต้น

2. ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforces) แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ เป็นคำพูดและเป็นการแสดงออกทางท่าทาง ได้แก่ การชมเชย การยกย่อง การยิ้ม การเข้าใกล้ หรือการแตะตัว เป็นต้น ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นก็มีการให้และการระงับการให้ตัวเสริมแรงทางสังคมกันอยู่

ตลอดเวลาอย่างเช่น แม่กอดลูกเมื่อลูกแสดงพฤติกรรมที่ตนพอใจ สามีก้าวชมภรรยาของตนเอง เมื่อภรรยาของตนแต่งตัวสวย หรือการที่ครูไม่ให้ความสนใจต่อการที่นักเรียนได้เถียงเป็นต้น เนื่องจากตัวเสริมแรงทางสังคมนั้นมีอยู่ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ และส่วนใหญ่จะมีประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรมของบุคคลดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่มีการให้และระงับการให้โดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการแสดงออกที่เป็นภาษาท่าทางเช่น การมองหรือการแสดงออกทางสีหน้าที่ไม่พึงพอใจ การแสดงดังกล่าวย่อมมีผลต่อการแสดงออกของบุคคลดังนั้นนักปรับพฤติกรรมจึงควรจะต้องระวังการแสดงออกในลักษณะดังกล่าวนี้ด้วย

3. ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม (Activity Reinforces)

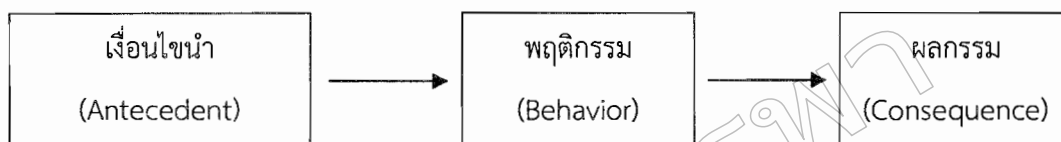
ตัวเสริมแรงในลักษณะนี้บางครั้งรู้จักกันในชื่อของ หลักการพรีแม็ค (Premark principle) ซึ่งกล่าวไว้ว่ากิจกรรมหรือพฤติกรรมที่มีความถี่สูง สามารถนำมาใช้เสริมแรงกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่มีความถี่ต่ำได้ เช่น การได้รับอนุญาตให้ไปวิ่งที่สนามหญ้า อาจจะใช้เสริมแรงต่อพฤติกรรมการนั่งอยู่กับที่อย่างเงียบ ๆ ในห้องเรียนของเด็กได้ หรือการดูทีวีอาจจะใช้เป็นตัวเสริมแรงการทำกาบ้านของเด็กได้ เป็นต้น Hartje et al., (1973) ได้ลองใช้กิจกรรมในวิชาที่เด็กชอบเรียนมาเสริมแรงการทำกิจกรรมในวิชาที่เด็กไม่ชอบเรียน (ใช้กิจกรรมในวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งเด็กชอบมาเสริมแรงเมื่อเด็กทำการบ้านในวิชาภาษาอังกฤษเสร็จ) ซึ่งปรากฏว่าได้ผลดีมาก

4. ตัวเสริมแรงที่เป็นเบี้ยอรรถกร (Token Reinforcers) เบี้ยอรรถกรนั้นเป็นตัวเสริมแรงที่จะมีคุณค่าของการเป็นตัวเสริมแรงได้ ต่อเมื่อสามารถนำไปแลกเปลี่ยนเป็นตัวเสริมแรงอื่น ๆ ได้ ตัวเสริมแรงที่นำไปแลกเปลี่ยนได้นั้นเรียกว่า ตัวเสริมแรงสนับสนุน (Black - Up Reinforcers) เบี้ยอรรถกรจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นถ้าสามารถนำไปแลกตัวเสริมแรงอื่น ๆ ได้มากกว่า 1 ตัวขึ้นไป เบี้ยอรรถกรนั้นมักจะอยู่ในรูปของเงิน เบี้ย แต้ม ดาว แสตมป์ หรือคูปอง เป็นต้น ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่า เบี้ยอรรถกรนั้นจัดได้ว่าเป็นตัวเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการปรับพฤติกรรมของบุคคล

5. ตัวเสริมแรงภายใน (Covert Reinforcers) ตัวเสริมแรงภายในนี้ควบคุมถึงความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความพึงพอใจ ความสุข หรือความภาคภูมิใจ เป็นต้น ซึ่งตัวเสริมแรงภายในนี้จะอธิบายได้ว่าทำไมบุคคลหลายคนจึงแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่เมื่อแสดงแล้วไม่เห็น จะได้รับผลตอบแทนที่เห็นอย่างเด่นชัด เช่น การทำบุญ หรือการให้เงินแก่คนขอทาน เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่าบุคคลกระทำไปเพราะเกิดความรู้สึกเป็นสุขใจที่ได้ทำ หรืออย่างบางพฤติกรรม เช่น การปิ่นภูเขาสูง ๆ หรือการขับรถด้วยความเร็วสูง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เสี่ยงอันตราย แต่ผู้แสดงพฤติกรรมที่เสี่ยงอันตรายนั้นอาจจะรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย ถ้าทำได้สำเร็จก็จะเกิดความภูมิใจ เป็นต้น ซึ่งความรู้สึกภายในดังกล่าวก็จัดได้ว่าเป็นตัวเสริมแรงต่อการแสดงพฤติกรรมนั้นนั่นเอง

Burrhus Skinner นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เป็นผู้คิดทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning theory หรือ Instrumental Conditioning หรือ Type-R. Conditioning)

เขามีความคิดว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก นั้นจำกัดอยู่กับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนน้อยของมนุษย์ พฤติกรรมส่วนใหญ่แล้วมนุษย์จะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง ไม่ใช่เกิดจากการจับคู่ระหว่างสิ่งเร้าใหม่กับสิ่งเร้าเก่าตามการอธิบายของ Pavlov Skinner ได้อธิบายคำว่า "พฤติกรรม" ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ตัว คือ

ภาพที่ 3 กระบวนการเสริมแรงทางบวก

เงื่อนไขนำ (Antecedents) คือ เหตุการณ์อะไรที่มีมักจะเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมเป้าหมายของบุคคล ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนนี้จะต้องเป็นเหตุการณ์ในสภาพปัจจุบันที่เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้น เช่น ได้กลิ่นขนมจึงเดินไปซื้อขนมมารับประทานหรือถูกเพื่อนล้อเลียน จึงต้อยเพื่อน เป็นต้น

พฤติกรรม (Behavior) เป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมที่เป้าหมายของบุคคล

ผลกรรม (Consequence) เป็นเหตุการณ์อะไรที่มีมักจะเกิดขึ้นหลังจากการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมเป้าหมายของบุคคล เช่น เมื่อเข้าไปคุยกับเพื่อนร่วมงานก็บ่นถึงสภาพการทำงานที่ย่างยากให้ฟัง หรือเมื่อนั่งอยู่เฉยๆ แม่ก็เอาขนมไปให้รับประทาน เป็นต้น

ซึ่งเขาเรียกย่อ ๆ ว่า A-B-C ซึ่งทั้ง 3 จะดำเนินต่อเนื่องไป ผลที่ได้รับจะกลับกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดขึ้นก่อนอันนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมและนำไปสู่ผลที่ได้รับตามลำดับการศึกษาในเรื่องนี้ Skinner ได้สร้างกล่องขึ้นมา มีชื่อเรียกว่า Skinner Box กล่องนี้เป็นกล่องสี่เหลี่ยมมีคานหรือลิ้นบังคับให้อาหารตกลงมาในจาน เหนือคานจะมีหลอดไฟติดอยู่ เมื่อกดคานไฟจะสว่างและอาหารจะหล่นลงมา Skinner Box นานกไปใส่ไว้ในกล่อง และโดยบังเอิญนกเคลื่อนไหวไปถูกคานอาหารก็หล่นลงมา อาหารที่ตกได้นำไปสู่การกดคานซ้ำและการกดคานแล้วได้อาหาร

R (การกดคาน) _____ S (เม็ดอาหาร)

การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึงสิ่งเร้าใดที่ทำให้พฤติกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้วมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอีก มีความคงทนถาวร เช่น การกดคานและจิกแป้นสีของนกพิราบได้ถูกต้องต้องการทุกครั้งเมื่อหิวหรือต้องการในการทดลอง Skinner ตัวเสริมแรง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1) ตัวเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใดเมื่อนำมาใช้แล้ว ทำให้อัตราการตอบสนองมากขึ้น เช่น คำชมเชย รางวัล อาหาร เป็นต้น

2) ตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใดเมื่อนำออกใช้แล้ว ทำให้อัตราการตอบสนองมากขึ้น เช่น เสียงดัง คำตำหนิ อากาศร้อน กลิ่นเหม็น เป็นต้น ตัวเสริมแรงทางลบ

การลงโทษ (Punishment) การเสริมแรงทางลบและการลงโทษมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และมักจะใช้แทนกันอยู่เสมอ แต่การอธิบายของสกินเนอร์ การเสริมแรงทางลบและการลงโทษต่างกัน โดยเน้นว่าการลงโทษเป็นการระงับหรือหยุดยั้งพฤติกรรม

ปัจจัยที่มีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งเร้า และหน้าที่ต่าง ๆ ของร่างกายจิตใจ โดย Duffy (1932) กล่าวว่าในแต่ละบุคคลจะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นแตกต่างกันออกไป โดยการตอบสนองจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ที่แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ในคนที่มีการเคลื่อนไหวที่ของคลื่น alpha (EEG) ในสมองเร็วจะเป็นคนที่มีลักษณะหุนหันพันเล่น ใจร้อน และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ง่าย ในขณะที่คนที่มีการเคลื่อนไหวที่ของคลื่นสมองช้าจะเป็นคนที่รอบคอบ ระมัดระวัง และมีความมั่นคงทางอารมณ์ ดังนั้นจากทฤษฎีที่กล่าวมาในระดับของสิ่งเร้าภายในก็เป็นปัจจัยพื้นฐานในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในการแสวงหาความรู้สึก ตื่นเต้นเร้าใจ

Lindsley (1951) อธิบายว่ารูปแบบของ Reticular นั้นจะทำการรักษา สมดุลของการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นเร้าใจที่ส่งมายังสมองส่วนเปลือกสมอง Cortex คล้ายกับเครื่องตัดไฟในบ้าน เมื่อกระแสเข้ามาเกินขนาด ในขณะที่เดียวกันเมื่อ Cortex อยู่ในสภาพปกติรูปแบบของ Reticular จะทำหน้าที่ในการปรับระดับความสมดุล แหล่งเกิดความตื่นเต้นเร้าใจมีด้วยกัน 4 ชนิด (ถวิล ธาราโกชน และศรีณย์ ตำริสุข, 2541) คือ

1) แรงขับและเครื่องล่อ เช่น แรงขับทางด้านความหิว ความกระหาย ความคาดหวังต่อความสุข และความเจ็บปวด

2) สภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อความตื่นเต้นเร้าใจ โดยปกติแล้วพบว่ายังมีความเข้มข้นของสิ่งเร้าใจมากเท่าใด ก็จะก่อให้เกิดความตื่นเต้นมากขึ้นเท่านั้น เช่น ความเข้มข้นของเสียง แสงที่จ้า ก่อให้เกิดความตื่นเต้นที่สูง

3) เหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ก่อให้เกิดความตื่นเต้น เช่น การขับรถแข่ง การกระโดดร่ม การดำน้ำลึก เป็นต้น

4) ยาเสพติด เช่น กาแฟ เครื่องดื่มประเภทแอลกอฮอล์ และยาบ้า เนื่องจากมีสารบางอย่างที่ก่อให้เกิดความตื่นตัว

จากแนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมานั้นทำให้ทราบถึงระดับการกระตุ้นที่มาจากสิ่งเร้าซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสมดุลของระบบร่างกายและจิตใจ โดยมนุษย์ในแต่ละคนก็จะมีระดับความแตกต่างกันที่จะถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าที่ต่างกัน ซึ่งอาจจะหมายถึง ด้านความเข้ม ความหลากหลาย หรือ ชนิดของความสำเร็จในแต่ละสิ่งเร้าเป็นต้น และนอกจากนี้ยังอาจขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพของแต่ละคน สิ่งแวดล้อม และการอยู่ในสภาวะของการพรากจากสิ่งเร้าหรือเติมไปด้วยความเข้มของสิ่งเร้า

4. ทฤษฎีความตื่นเต้นและการยับยั้ง

Hull (1943) กล่าวว่า ความหลากหลายของการยับยั้งไว้ว่า เมื่อมนุษย์มีการแสดงออกของพฤติกรรมในการตอบสนองต่อเป้าหมายที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันแล้ว ผลที่ตามมาคือจะเกิดการทำงานของแรงจูงใจในทางด้านลบหรือการทำงานของตัวยับยั้งขึ้นในระยะของการยับยั้งนี้ จะมีการทำงานของเงื่อนไขในการแสดงถึงแรงจูงใจในด้านลบ ความคิดเหล่านี้คล้ายกับการทำงานของกล้ามเนื้อ ซึ่งเมื่อกล้ามเนื้อทำงานหนักมากเกินไป ร่างกายก็จะมีอาการหยุดทำงานเพื่อให้กล้ามเนื้อได้มีการพักผ่อน แต่อย่างไรก็ตามการยับยั้งการทำงานที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะทำงานตามเงื่อนไข เช่นเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นร่างกาย และทำให้เกิดปฏิกิริยาการตอบสนองที่เป็นความพึงพอใจ สภาวะการทำงานของ การยับยั้งก็จะอ่อนแอลงไป รวมถึงการกระตุ้นจากสิ่งเร้าใหม่ ๆ

นอกจากนี้ การถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าใหม่ ๆ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การทำงานของ การยับยั้งอ่อนแอลงด้วยเช่นกัน เนื่องจากลักษณะของการไม่สามารถยับยั้งซึ่งใจ หรือขมใจต่อสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ นี้เป็นเพราะร่างกายเกิดความพึงพอใจและลดแรงเสริมทางลบที่เกิดขึ้นเช่น เมื่อเรารู้สึกเบื่อหน่าย ไม่สบายใจ การได้กระทำหรือเผชิญกับสิ่งที่แปลกใหม่ท้าทายจะทำให้เกิดความตื่นเต้น และความพึงพอใจ เพราะว่าสิ่งเหล่านี้จะไปลดระดับความเบื่อหน่ายลง ดังนั้นจากทฤษฎีของ Hull ความเหมาะสมของระดับการกระตุ้นคือความสมดุลที่เกิดขึ้นระหว่างความตื่นเต้นและการยับยั้ง (รัจรี นพเกตุ, 2540)

ความสัมพันธ์ของระบบประสาทอัตโนมัติกับความตื่นเต้นและการยับยั้งระบบประสาทอัตโนมัติ (Autonomic Nervous System: ANS) เป็นเส้นประสาทที่เชื่อมระหว่างระบบประสาทส่วนกลางกับกล้ามเนื้อที่ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของจิตใจ ได้แก่ กล้ามเนื้อเรียบ กล้ามเนื้อหัวใจ และต่อมต่าง ๆ นั้นหมายความว่าระบบประสาทนี้จะทำงานโดยอิสระไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของจิตใจเรียกว่าระบบประสาทอัตโนมัติ ซึ่งการทำงานโดยทั่วไปจะมุ่งการควบคุมให้อวัยวะภายในเกิดความสมดุล ระบบนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ส่วนซิมพาเทติก (Sympathetic Divisions) เป็นส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้พลังงานในกรณีที่ร่างกายอยู่ในภาวะเครียด เช่น กำลังตกใจ มีความโกรธหรือกลัว

ในสถานการณ์เช่นนี้ซิมพาเทติก จะทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดหัวใจเต้นแรง หายใจเร็ว เหงื่อออก ซึ่งเป็น การตอบสนองเพื่อให้ร่างกายเตรียมพร้อมที่จะสู้หรือหนี

2) ส่วนพาราซิมพาเทติก (Parasympathetic Divisions) เป็นส่วนที่มีหน้าที่ผ่อนคลาย ร่างกาย เช่น การพักผ่อน สภาพการณ์ของส่วนนี้เป็นการเสริมพลังงานให้ร่างกายได้ใช้ต่อไป

โดยปกติแล้วการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายจะอยู่ในความสมดุลโดยระบบ การควบคุมของทั้ง 2 ส่วนนี้ และยังมีทฤษฎีที่สนับสนุนในเรื่องดังกล่าวคือ

Cattell (1957) กล่าวถึง คุณลักษณะที่สอดคล้องกับการทำงานของระบบประสาท อัตโนมัตินี้ว่า คนเรามีบุคลิกภาพที่ต่างกันเป็นเพราะคุณลักษณะของคนเรานั้นแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ลักษณะพื้นผิว (Surface Trait) เป็นลักษณะที่เห็นได้ชัดจัน เช่น ความอยากรู้อยากเห็นความเชื่อ เหตุผล การแสดงออก เป็นต้น และลักษณะลึก (Source Trait) ที่เป็นลักษณะที่ยังรากลึกลงไป ในบุคลิกภาพ คุณลักษณะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นเร้าใจที่ Cattell กล่าวไว้มีดังนี้

1) คุณลักษณะแบบ Surgency เป็นลักษณะที่กล้าแสดงออก กล้าหาญ ชอบความสนุก ชอบเข้าสังคม ตลกขบขัน ช่างพูด

2) คุณลักษณะแบบ Parmia เป็นลักษณะของคนที่ชอบการผจญภัยมีอารมณ์หุนหัน พลันแล่น มีความมุ่งมั่นชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม มีความมั่นใจในตนเองสูงรักอิสระ

จากลักษณะดังกล่าว Cattell กล่าวว่าผู้ที่มีคุณลักษณะแบบ Surgency เด่นนั้น จะมีการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติซิมพาเทติกในระดับต่ำเมื่อเทียบกับคุณลักษณะแบบ Parmia จึงเป็นสาเหตุให้มีการแสดงออกที่มีการยับยั้งชั่งใจ หรือข่มใจมากกว่า ในขณะที่คนประเภท Parmia จะมีการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติซิมพาเทติกในระดับสูงกว่า ดังนั้นจึงมีลักษณะการยับยั้ง ชั่งใจ หรือข่มใจต่ำกว่า จากทฤษฎีนี้จึงมีความสอดคล้องกับบุคคลที่มีคุณลักษณะของความรู้สึก แสวงหาสิ่งแปลกใหม่และท้าทายในระดับสูง

Eysenck (1998) กล่าวถึงพื้นฐานทฤษฎีของบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการกระตุ้นไว้ว่า ลักษณะทางบุคลิกภาพนั้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทที่เปรียบเสมือนทฤษฎีการกระตุ้นและการยับยั้ง คือบุคลิกภาพแบบแสดงตัว (Extroversion) และบุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introversion) โดยลักษณะบุคลิกภาพประเภทแสดงตัวนั้นจะมีระดับของการกระตุ้นสูงกว่าระดับที่เหมาะสมใน ขณะที่บุคลิกภาพประเภทเก็บตัวจะมีระดับของการถูกกระตุ้นที่ต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม เนื่อง จากการรับสัมผัสที่มี การไวต่อความรู้สึก ดังนั้นบุคลิกภาพที่มีต่อสิ่งเร้าว่าในคุณลักษณะของคนเรานั้น มีความแตกต่างกันนั้นจะมีจุดที่มีพลังงานการกระตุ้นน้อยที่สุดที่ทำให้เราเริ่มรับรู้ได้แตกต่างกันไป

นอกจากทฤษฎีทางบุคลิกภาพของ Eysenck แล้ว Nebylitsyn and Gray (1972) ยังได้ เสนอแนวคิดของการเสริมแรงและการลงโทษไว้ด้วย โดยกล่าวถึงโครงสร้างของระดับการกระตุ้นไว้ว่า การกระตุ้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านต่าง ๆ เช่น ความเข้ม แรงขับ ความแปลกใหม่ของสิ่งเร้า

ความแตกต่างในแต่ละบุคคล ปฏิกริยาที่ได้รับจากยา ความเหนื่อยล้า เป็นต้น จากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการแสดงที่สามารถบ่งชี้ และวัดได้ในรูปแบบของคลื่นสมอง (Electroencephalogram: EEG) การเปลี่ยนแปลงของพลังงานไฟฟ้าที่เกิดขึ้นบริเวณผิวหนัง (Galvanic Skin Response: GSR) ความตึงเครียดของกล้ามเนื้อ (Electromyograph: EMG) นอกจากนี้ยังแสดงออกได้ในรูปแบบของพฤติกรรมการณ์ตื่นตัว (Alertness) การตอบสนองที่รุนแรง ประสิทธิภาพของการเรียนรู้และประสิทธิภาพของการแสดงออก เป็นต้น

จากโครงสร้างของสิ่งเร้าถ้ากล่าวถึงการเสริมแรงและการลงโทษก็จะเปรียบเทียบได้กับการกระตุ้นและการยับยั้ง โดยถ้าศึกษาในส่วนของระบบการทำงานของประสาทที่มีต่อสิ่งเร้าแล้ว ส่วนที่เกี่ยวข้องคือ ระบบลิมบิก (Limbic System) ซึ่งเป็นเซลล์ประสาทที่อยู่รอบจุดศูนย์กลางของสมอง มีลักษณะอยู่รวมกันเหมือนวงตรงกลาง ระบบลิมบิกจะติดต่อกับระบบอื่นโดยทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของหัวใจ การย่อยอาหาร อารมณ์ แรงจูงใจ มีส่วนประกอบที่สำคัญ คือไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของร่างกายมากมาย เช่น ควบคุมอุณหภูมิของร่างกาย ควบคุมความรู้สึก ความต้องการอาหาร ความกระหาย ความต้องการทางเพศและการหายใจ เป็นต้น ดังนั้น การทำงานของโครงสร้างระบบประสาทต่อการตอบสนองต่อแรงเสริมและการลงโทษอาจแสดงเป็นการต่อสู้หรือถอยหนีต่อสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นนั้น ๆ และจากการเสริมแรงก็เป็นเหตุผลของความต้องการแสวงหา ซึ่งตรงกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว โดยจากแนวคิดของ Gray นั้นบุคลิกภาพประเภทนี้จะมีอารมณ์ หุนหันพลันแล่น (Impulsively) ร่วมด้วย (ถวิล ธาราโกชน์ และ ศรัณย์ ดำริสุข, 2541) การประกอบกันกับแนวคิดบุคลิกภาพแบบแสดงตัวของ Eysenck ร่วมกับลักษณะ Impulsivity นั้นทำให้ทฤษฎีทั้ง 2 ข้อนี้นี้มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับคุณลักษณะของการแสวงหาสิ่งตื่นเต้น

ความสัมพันธ์ของการแสวงหาความตื่นเต้นกับชีววิทยาและรูปแบบสังคม

การแสวงหาความตื่นเต้นได้มีการศึกษาถึงการตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากการหาความสัมพันธ์ของการแสวงหาความตื่นเต้นเร้าในกับชีววิทยาและรูปแบบสังคมดังต่อไปนี้

1. ปฏิกริยาการตอบสนอง (Orienting Responses: OR) หมายถึงปฏิกริยาการตอบสนองของสรีระและพฤติกรรมต่อการกระตุ้นที่มีความเหมาะสม การตอบสนองนั้นได้ถูกนำมาใช้วัดค่าความตั้งใจ เช่น ถ้าสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นมีความแปลกใหม่เกิดขึ้นอยู่เสมอก็จะทำให้การตอบสนองมีระดับสูง แต่ถ้าการกระตุ้นของสิ่งเร้าเกิดขึ้นซ้ำ ๆ การตอบสนองก็จะลดลง นอกจากนี้ยังมีปฏิกริยาการตอบสนองแบบป้องกัน (Defensive Reaction: DR) ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์มากกระตุ้นจนทำให้มีปฏิกริยาการตอบสนองที่ป้องกันหรือหลีกเลี่ยงสิ่งเร้านั้น

จากการศึกษาปฏิกริยาดังกล่าวกับผู้ที่มีระดับการแสวงหาความตื่นเต้นสูง ซึ่งจะมีลักษณะของความต้องการอยากรู้อยากเห็นหรือแสวงหาสิ่งเร้าที่มีความแปลกใหม่และสลับซับซ้อน พบว่า

ปฏิกิริยาการตอบสนองของสรีระและพฤติกรรมจะมากขึ้นตามไปด้วย เช่น จากการศึกษาของ Zuckerman ในการเปรียบเทียบคน 2 กลุ่มตามระดับคะแนนของมาตราวัดการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นที่แบ่งออกเป็นกลุ่มตามระดับสูงต่ำ พบว่าในกลุ่มที่มีการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นอยู่ในระดับสูงจะมีปฏิกิริยาการตอบสนองทางสรีระและพฤติกรรมในรูปแบบของพลังงานไฟฟ้าที่เกิดขึ้นบริเวณผิวหนัง (Galvanic Skin Response) สูงกว่าเมื่อได้รับสิ่งเร้าที่เป็นการมองเห็นหรือการได้ยินในสิ่งที่แปลกใหม่ (Zuckerman, Buchsbaum, & Murphy, 1980)

2. ค่าเฉลี่ยของการตื่นตัวต่อการตอบสนอง คือ ค่าที่ได้จากการบันทึกคลื่นสมอง EEG ที่มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอก โดยเป็นรูปแบบที่สามารถวัดได้จากปฏิกิริยาทางไฟฟ้าของสมองที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่รับเข้ามา จากการทดลองพบว่าเมื่อเพิ่มระดับความเข้มข้นของสิ่งเร้าในการกระตุ้นให้สูงมากขึ้น ระดับของการตื่นตัวต่อการตอบสนองก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นกับการตื่นตัวต่อการตอบสนองพบว่าในกลุ่มคนปกติที่มีการตื่นตัวต่อการตอบสนองในระดับสูงนั้นมีแนวโน้มที่จะมีระดับของการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นสูงด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่มีการตื่นตัวต่อการตอบสนองในระดับสูงจะอยู่ในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น มีระดับของเอนโดर्फิน (Endorphin) ที่ต่ำ และในกรณีของผู้ป่วยทางจิตเวชพบว่าจะมีแนวโน้มต่อปัญหาอารมณ์แปรปรวนโดยเฉพาะอาการ Manic ปัญหาพฤติกรรมการใช้สารเสพติด โรคจิต และระดับของเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดส (Monoamine Oxidase: MAO) ที่ต่ำกว่าปกติ

3. สารสื่อประสาทและเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดส เอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดส คือ เอนไซม์ที่มีการออกซิไดซ์กันของพันธะ Mitochondrial พบอยู่ในเนื้อร่างกายหลายที่โดยเฉพาะตับและระบบประสาท ในเนื้อเยื่อของระบบประสาทเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดสจะทำหน้าที่ลำเลียงสารสื่อประสาทที่ถูกใช้แล้วซึ่งประกอบไปด้วย Dopamine, Norepinephrine และ Serotonin

ในการศึกษาพบว่า คนปกติที่มีระดับการแสวงหาความตื่นเต้นที่สูงจะมีระดับของเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดสอยู่ในระดับที่ต่ำ และในทางตรงกันข้ามคนที่มีการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นที่ต่ำก็จะมีระดับของเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดสที่สูง โดยถ้าเปรียบเทียบตามอายุแล้วพบว่าคนที่อายุน้อยกว่าจะมีระดับของเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดสที่ต่ำกว่าคนที่อายุมาก เพศชายจะมีระดับของเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดสที่ต่ำกว่าเพศหญิงนอกจากนี้จากการศึกษาพบว่ากลุ่มคนที่มีปัญหาต่อสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหา ยาเสพติด จะมีระดับของเอนไซม์โมโนเอมีนออกซิเดสต่ำกว่าคนปกติทั่วไป (Zuckerman, 1990; Garpenstrand et al., 2002)

4. ปัจจัยทางสังคมและครอบครัวที่มีผลต่อการแสวงหาความตื่นเต้น เป็นสาเหตุหนึ่งของคุณลักษณะของการแสวงหาสิ่งตื่นเต้น เนื่องจากมีหลายความเชื่อที่บอกว่าคุณลักษณะของมนุษย์

เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ มากมายทั้งก่อนคลอด และหลังคลอด เช่น ปัญหาการดามีความเครียดระหว่างตั้งครรภ์ หรือการได้รับสิ่งกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมสูงในการเลี้ยงดู เป็นต้น (Zuckerman, 1979)

จากการศึกษาตามปัจจัยดังกล่าวที่มีผลต่อเด็กที่มีการแสวงหาสิ่งตื่นเต้นนั้นจะสามารถศึกษาได้จากเด็กที่ถูกขอรับมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม (Adoptive-Child) โดยจากการศึกษา พบว่าในครอบครัวที่มีผู้ปกครองหรือพ่อแม่ที่มีการแสวงหาความตื่นเต้นสูง เด็กที่ถูกรับมาเลี้ยงจะมีการแสวงหาความตื่นเต้นสูงเช่นกัน (Zuckerman, 1979) จากการศึกษานี้อาจสรุปได้ถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวซึ่งจะมีผลต่อระดับการแสวงหาสิ่งตื่นเต้น

องค์ประกอบของการแสวงหาความตื่นเต้น

Zuckerman (1994) ได้แบ่งองค์ประกอบของการแสวงหาความตื่นเต้นออกเป็น 4 องค์ประกอบได้แก่

1) การแสวงหาการผจญภัย (Thrill and Adventure Seeking) คือการกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกที่ทำให้เกิดความรู้สึกและความแปลกใหม่ ความตื่นเต้นท้าทายกับจิตใจ การทำกิจกรรมที่เสี่ยงอันตราย ซึ่งจะก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเสี่ยงออกมา

2) การแสวงหาประสบการณ์ (Experience Seeking) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาสิ่งปลุกใจทางอารมณ์และความรู้สึกผ่านวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปไร้ซึ่งแบบแผน หรือเรียกง่าย ๆ ว่า “ฮิปปี” จะเป็นความปรารถนาที่จะได้รับประสบการณ์อันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาแรงกระตุ้นจากภายนอกเช่นทางด้านดนตรี ศิลปะ และการเดินทางท่องเที่ยวหรืออารมณ์ความรู้สึก จากภายใน หรือบางสิ่งก็จะเกี่ยวข้องกับบุคคลซึ่งยากจะคาดเดาและมีความแตกต่างด้วย

3) การไม่สามารถหักห้ามใจตนเอง (Disinhibition) อธิบายประเภทของการแสวงหาทางอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นแบบแผนประเพณีมากกว่าซึ่งเป็นการแสวงหาความผ่อนคลายและความไม่ยับยั้งทางสังคมผ่านการดื่ม การร่วมงานเลี้ยงรื่นเริง การพนันและทางเพศ ปัจจัยนี้ได้รับผลกระทบจากความแตกต่างทางสังคม เชื้อชาติและวัฒนธรรมแบบผสมผสานน้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลักษณะทางชีวภาพ อีกในแง่หนึ่งการไม่ยับยั้งสะท้อนถึงรูปแบบหรือแบบแผนประเพณีของความแตกต่างหรือการประพฤติปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามกฎระเบียบเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและปฏิบัติกัน

4) ความรู้สึกเบื่อหน่ายง่าย (Boredom Susceptibility) เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเกลียดชังในประสบการณ์ซ้ำ ๆ ทุกชนิดทุกประเภท งานประจำที่ทำซ้ำ ๆ หรือสิ่งที่ไม่สนุกตื่นเต้น และคนที่น่าเบื่อหน่าย จึงทำให้เกิดอาการหงุดหงิดกระวนกระวายและเมื่อได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดโดยไม่สามารถเลี้ยงได้

Arnett (1994) ได้แบ่งองค์ประกอบของการแสวงหาความตื่นเต้นไว้เป็น 2 องค์ประกอบได้แก่

1. การแสวงหาความแปลกใหม่ (Novelty Seeking)

การแสวงหาความแปลกใหม่ เป็นการแสวงหาสิ่งเร้าที่มีความแปลกใหม่ที่ทำให้ตนเองไม่รู้สึกรู้ว่าซ้ำซาก จำเจ เกิดความสนใจในสิ่งใหม่ ค้นหาลประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยความอยากรู้อยากลอง เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

2. การแสวงหาความเข้มข้นของสิ่งเร้า (Intensity Seeking)

การแสวงหาความเข้มข้นของสิ่งเร้า เป็นการแสวงหาสิ่งเร้าที่มีความเข้มข้นสูง เช่น เสียงดัง ชัดเจน สีสดดั่งคูด ท่าทางการแสดงออกน่าสนใจ (สมบุรณ์ครบถ้วนในทุกมิติ)

จากทฤษฎีดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น แสดงว่า การแสวงหาความตื่นเต้นที่มีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่น ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาและทำการทดสอบในเรื่องนี้คือ Zuckerman (1994) ได้อธิบายสิ่งที่ทำให้วัยรุ่นเกิดมีพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การแสวงหาความตื่นเต้นเป็นความต้องการเพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายเกิดความแปลกใหม่ สร้างความซับซ้อนทางอารมณ์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความต้องการที่มีความเสี่ยงทั้งทางกายภาพและสังคม โดยที่ความเสี่ยงทางกายภาพ (Physical Risk) หมายถึง การเสี่ยงต่อการเจ็บปวดหรือบาดเจ็บของร่างกาย และความเสี่ยงทางสังคม (Social Risk) หมายถึง การเสี่ยงต่อความอับอายขายหน้า ความรู้สึกผิด และการสูญเสียคุณค่าหรือความเคารพจากผู้อื่น เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ดังกล่าว ซึ่งวัดจาก 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การแสวงหาการผจญภัย (Thrill and Adventure Seeking) การแสวงหาประสบการณ์ (Experience Seeking) การไม่สามารถหักห้ามใจตนเอง (Disinhibition) และความรู้สึกเบื่อหน่ายง่าย (Boredom Susceptibility)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาความตื่นเต้นกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจเป็นลักษณะทางบุคลิกภาพของบุคคล ที่ต้องการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ ท้าทาย รวมทั้งความเสี่ยงทางร่างกาย ซึ่งมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลการแสวงหาความตื่นเต้นต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังนี้

จุฬาลักษณ์ เชาวสุวรรณกิจ (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์และการแสวงหาการสัมผัสของนักศึกษา นักศึกษาระดับปริญญาตรี การศึกษาตามแนวรูปแบบบูรณาการของการเปลี่ยนพฤติกรรม กับกลุ่มนักศึกษาจำนวน 595 คน มีอายุระหว่าง 17 -24 ปี ผลการวิจัยพบว่า เจตคติต่อพฤติกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลรวมของผลคูณของความเชื่อกับผลของการกระทำและการประเมินผลของการกระทำ ($r=.54, p<.001$) บรรทัดฐาน มีความสัมพันธ์กับผลรวมของผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และแรงจูงใจที่จะค่อยตามกลุ่มอ้างอิง ($r=.48, p<.001$) การรับรู้ความสามารถของตน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเชื่อกับการควบคุม ($r=.78, p<.001$) เจตคติต่อพฤติกรรม บรรทัดฐาน และการรับรู้ความสามารถของตนล้วนมี

ความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดื่ม (.47, .32 และ .68 ตามลำดับ, $p < .001$) เจตคติต่อพฤติกรรม บรรทัดฐาน การรับรู้ความสามารถของตน การแสวงหาความตื่นเต้น และจำนวนครั้ง ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอดีต สามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตนาเชิงพฤติกรรม ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ร้อยละ 51 ($p < .001$) เจตนาเชิงพฤติกรรม การควบคุมทางสภาพแวดล้อม และทักษะและความสามารถ สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรม การดื่มของนักศึกษาได้ร้อยละ 21 ($p < .001$)

Urbán et al., (2008) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหวังการดื่มและแรงจูงใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจและพฤติกรรม การดื่มของกลุ่มวัยรุ่น พบว่า การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจมีความสัมพันธ์อย่างมากกับพฤติกรรม การดื่มของวัยรุ่น ซึ่งงานวิจัยได้ศึกษากับกลุ่มที่ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น วัดอุปประสงค์ในโมเดลก็เพื่อทดสอบตัวแปรที่เป็นเงื่อนไข (Antecedent) ได้แก่ (Sensation Seeking, Age and Gender) ที่มีสื่อกลางได้แก่ (Positive and Negative Expectancies and Drinking Motives) และตัวแปร ที่เป็นผลลัพธ์หนึ่งตัวได้แก่ คะแนนจากพฤติกรรมการดื่ม (Alcohol Use) เครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บข้อมูลเป็นแบบรายงานตนเองจากนักเรียนมัธยม Hungarian จำนวน 707 คน มีอายุเฉลี่ย 16.6 ปี มีค่า $SD = 1.5$ การวิจัยนี้ ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งโมเดลหลัก พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ดีมาก และงานวิจัยนี้พบว่า Sensation Seeking อิทธิพลทางอ้อม ต่อพฤติกรรมการดื่ม โดยผ่านตัวแปรความคาดหวังทางบวกและความคาดหวัง ทางลบ แรงจูงใจในการดื่ม ตามลำดับดังนี้ Sensation Seeking \rightarrow Positive and Negative Expectancies \rightarrow Drinking Motives \rightarrow Alcohol Use และการแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ (Sensation Seeking) มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดื่ม (Alcohol Use) เท่ากับ .38 ผลการวิจัยพบว่า สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีที่ว่า ความคาดหวังทางบวก (Positive Expectancy) เป็นสื่อกลางระหว่างการแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ และแรงจูงใจในการดื่ม และสุดท้ายพบว่า ความคาดหวังทางบวกและแรงจูงใจเป็นสื่อกลางระหว่างการแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจและพฤติกรรม การดื่ม (Alcohol Use)

Hittner and Swickert (2006) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์เอกสารการแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking) และพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Alcohol Use) ซึ่งทำการศึกษาจากเอกสารทั้งหมด 61 เรื่องพบว่าการดื่มและการแสวงหาความตื่นเต้นมีความสัมพันธ์ อยู่ในระดับมากการวิเคราะห์ องค์ประกอบการแสวงหาความตื่นเต้นทั้ง 4 องค์ประกอบชี้ให้เห็นว่า การไม่สามารถหักห้ามใจตนเองมีความสัมพันธ์กับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มากที่สุด อิทธิพลการแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจและมีพฤติกรรมการดื่มของเพศชายจะมากกว่าเพศหญิง เพราะว่า ฮอโมนการกระตุ้นอวัยวะสืบพันธุ์โดยเฉพาะระดับการหมุนเวียนของฮอโมนเพศชาย จะมี

ความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสวงหาความตื่นเต้น และกลุ่มคนผิวขาวจะมีอิทธิพลมาก กับการแสวงหาความตื่นเต้นและการดื่มมาก

Magid et al., (2007) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจและการหุนหันพลันแล่นโดยผ่านสื่อกลางความสัมพันธ์กับ การดื่มเครื่องดื่ม และปัญหาจากการดื่มที่ศึกษากับกลุ่มนักศึกษาจำนวน 310 คน ผลปรากฏว่าการแสวงหาความตื่นเต้น (Sensation Seeking) มีอิทธิพลทางตรงและทางบวกต่อแรงจูงใจในการดื่ม (Drinking Motive) และพฤติกรรมการดื่ม (Alcohol Use) เพราะว่าบุคคลที่มีลักษณะการแสวงหาความตื่นเต้นที่สูงจะมีพื้นฐานของการกระตุ้นอารมณ์และจะมีแรงจูงใจที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย จากการกระตุ้น เพราะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเป็นการเพิ่มอารมณ์ทางบวกเหล่านั้น แต่การแสวงหาความตื่นเต้นไม่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจการค้อยตามกลุ่มและปัญหาที่เกิดจากการดื่ม (Alcohol Problems) แรงจูงใจในการดื่มมีอิทธิพลต่อมีอิทธิพลต่อการดื่มและปัญหาที่เกิดจากการดื่มที่แตกต่างกัน ส่วนการไม่สามารถหักห้ามใจตนเองมีอิทธิพลทางตรงและทางบวกต่อแรงจูงใจในการดื่ม พฤติกรรมการดื่ม และปัญหาที่เกิดจากการดื่ม จากการวิจัยยังพบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการดื่มที่แตกต่างกัน ซึ่งชายจะมีแรงจูงใจส่งเสริมการดื่มต่อกับพฤติกรรมการดื่มและปัญหาที่เกิดจากการดื่มมากกว่าเพศหญิง

Adams et al., (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ แรงจูงใจเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ระหว่างการไม่สามารถหักห้ามใจตนเองกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรูปแบบเส้นทางอิทธิพลที่มีตัวแปรความหุนหันพลันแล่น การขาดการไตร่ตรอง และการแสวงหาความตื่นเต้น ที่ศึกษากับกลุ่มนักศึกษาจำนวน 432 คน โดยใช้แบบวัดทางบุคลิกภาพ แรงจูงใจในการดื่มและตัวชี้วัดปัญหาที่เกิดจากการดื่ม ความหุนหันพลันแล่น การแสวงหาความตื่นเต้น และการขาดการไตร่ตรอง มีอิทธิพลต่อปัญหาที่เกิดจากการดื่มของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การแสวงหาความตื่นเต้นและการขาดการไตร่ตรองมีอิทธิพลทางตรงต่อปัญหาที่เกิดจากการดื่มและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านแรงจูงใจส่งเสริม

Kim and Kim (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของการแสวงหาความตื่นเต้น การรับรู้กลุ่มเพื่อนและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นอันตรายต่อการขับขี่ โดยการเมาแล้วขับ ซึ่งจากการสำรวจระดับชาติจำนวน 1,007 คน เป็นเพศชายจำนวน 703 คน และเพศหญิง 304 คน อายุระหว่าง 20 – 66 ปี ที่เป็นข้อมูลจาก สถาบันเกาหลี (KIC) ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มของการแสวงหาความตื่นเต้น การรับรู้การดื่มจากกลุ่มเพื่อน และการดื่มที่เป็นอันตราย ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดื่ม (RAID) ปัญหาที่เกิดขึ้นพบว่า เพศชายจะมีความเสี่ยงสูงต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำไปสู่การเกิดปัญหาจากการดื่มเมาแล้วขับ

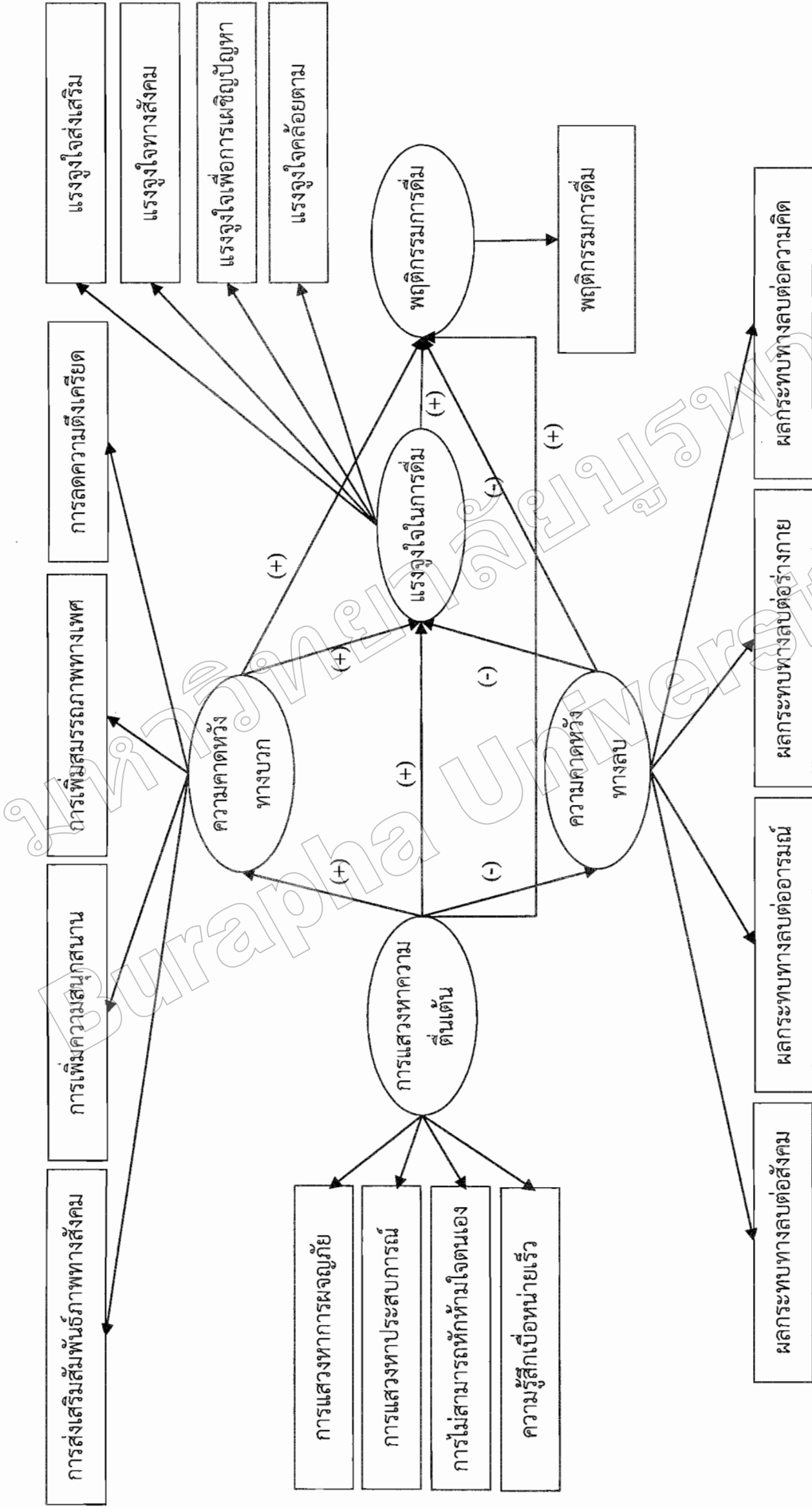
ตารางที่ 1 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่สนับสนุนอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปร	แนวคิดทฤษฎี	งานวิจัย
การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ กับการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ของนักศึกษา	Cox and Klingler, 1988	Hittner and Swickert, 2006; Legrand et al., 2007; Magid et al, 2007; Urbán et al., 2008; Kim and Kim, 2012; Adams et al., 2012; ประธาน รัชตจำรุณ, 2544; จุฬาลักษณ์ เซาว์สุวรรณกิจ, 2549
ความคาดหวังทางบวกจากการ ดื่มกับการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	Cox and Klingler, 1988; Bandura, 1977; Vroom, 1964.	Oei and Morawska, 2004; Urbán et al., 2008; Goldsmith et al., 2009; Kong and Bergman, 2010; Hasking et al., 2011; Anderson et al., 2011; Nicolai et al., 2012; Black et al., 2012; วิชิตา กิจธรรม, 2012.
ความคาดหวังทางลบจากการ ดื่มกับการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	Cox and Klingler, 1988	Leigh and Stacy, 1993, 2004; Urbán et al., 2008
แรงจูงใจในการดื่มกับการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	Cox and Klingler, 1988; Cooper, 1994.	Cooper, 1994; Steinhausen and Metzke, 2003; Leigh and Stacy ;2004; Kuntsche et al., 2005, 2007; Urbán et al., 2008 ; Goldsmith et al., 2009; Anderson et al., 2011, LaBrie et al., 2012; Adams et al., 2012.

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวแปร	แนวคิดทฤษฎี	งานวิจัย
การแสวงหาความตื่นเต้นเร้าใจ กับความคาดหวังทางลบจาก การดื่ม	Cox & Klinger, 1988	Hittner and Swickert, 2006; (Legrand et al., 2007; Urbán et al., 2008.
ความคาดหวังจากการดื่มกับ แรงจูงใจในการดื่ม	Cox & Klinger, 1988	Kuntsche et al., 2005; Kuntsche et al., 2007; Urbán et al., 2008; Ham, 2009

สามารถสรุปได้ว่า การแสวงหาความตื่นเต้น เป็นตัวแปรปัจจัยภูมิหลังทางบุคลิกภาพ มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการดื่มและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน 3 ตัวแปรได้แก่ ความคาดหวังทางบวก ความคาดหวังทางลบ และแรงจูงใจการดื่ม ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพฤติกรรมกรรมการตีความเครื่องตีความแอลกอฮอล์ของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว